

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านสีฐาน ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวมนัสพร พฤทธิวิชัยกุล

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2545

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(อาจารย์ณิธิวัติ ทาเวียง)

กรรมการสอบ

(อาจารย์ณิธิวัติ ทาเวียง)

(อาจารย์ชัยวัฒน์ จิตราวาสน์)

อนุมัติให้สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

25 ต.ค. 2545

น.ส. มนัสพร พฤทธิวิชัยกุล : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : รมศึกษา
กองทุนหมู่บ้านลีงาน ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์นิวัติ ทาเวียง, 74 หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้ทำการศึกษาเพื่อประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านลีงาน หมู่ที่ 3
ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา

โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาเพื่อถึงศักยภาพและความสามารถของกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมือง 2. เพื่อประเมินสถานการณ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุ
เป้าหมายมากน้อยเพียงใด ในด้านต่าง ๆ 3. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ 4. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้
ศักยภาพของกองทุนและชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งและอนาคตของกองทุนเงินล้านนั้นสามารถ
ดำเนินต่อไปได้ 5. เพื่อที่จะนำผลการประเมินโครงการในชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
ประชาชนในหมู่บ้านโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้รู้ สรุปได้ว่า
ประชาชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจ และให้ความร่วมมือในการจัดตั้ง โครงการเป็นอย่างดี ปัจจุบัน
หมู่บ้านลีงาน มีสมาชิกจำนวน 133 คน และปล่อยกู้ให้กับสมาชิกไปแล้วจำนวน 55 ราย เป็นเงิน
905,000 บาทในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านลีงาน มีคณะกรรมการ 15 คน ซึ่งแบ่งหน้าที่ใน
การบริหารงานของกองทุน โดยพิจารณาจากความรู้ความสามารถ ซึ่งดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี
ปัจจุบันยังไม่มี การปรับเปลี่ยนคณะกรรมการกองทุน ในการชำระเงินก็คืน กำหนดให้ระยะเวลาใน
การคืนเงิน 3 เดือน 6 เดือน และ 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 4 และร้อยละ 6

ผลการประเมินหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้รู้แต่ละราย สรุปได้ว่า อาชีพส่วนใหญ่
ของคนในชุมชน คือ รับจ้างผู้รู้เงินส่วนใหญ่จะนำเงินที่ได้ไปลงทุนเพิ่มในอาชีพหลัก คือ ทำการ
เกษตร ฉะนั้นเงินกู้ส่วนใหญ่จะถูกใช้จ่ายไปในการซื้อปุ๋ย ค่าแรงงาน ซึ่งเป็นอาชีพที่ผู้รู้ถนัดและมี
ประสบการณ์อยู่แล้ว และมีผู้รู้บางรายที่นำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะอาจารย์ และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ อย่างดียิ่ง ในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- อาจารย์นิวัติ ทาเวียง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
 - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข , รองศาสตราจารย์ ดร.ไทยทิพย์สุวรรณกุล, อาจารย์ ดร.มัลลิกา สังข์สนิท , อาจารย์ ดร.สุนิตยา เกื่อนนาคี, อาจารย์รัชฎาพร วิสุทธากร , อาจารย์ชนิศา สุกแสงปัญญา , อาจารย์วัลลภ สุปัญญาโชติสกุล มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาด้านวิชาการ
 - นายอำเภอ ปลัดอาวุโส ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก และขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ
- ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริม การศึกษา เป็นอย่างดีมาตลอด จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นางสาวมนัสพร พฤติวิชัยกุล

สารบัญ

	หน้า
หน้าอำนวยการ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ภูมิหลังหรือหลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีการดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	8
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	12
4. แนบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	13
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	13
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	15
7. หลักการประเมินโครงการแบบชีพท์โมเดล.....	17
8. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	19
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ.....	20

	หน้า
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ.....	35
1. วิธีการประเมิน โครงการ.....	35
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	35
3. ตัวแปร และตัวชี้วัดใช้ในการประเมินโครงการ.....	36
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ.....	36
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	40
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	40
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	41
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	41
2. ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม.....	51
3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้.....	53
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	54
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	54
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	56
1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ.....	56
2. วิธีการดำเนินการ.....	56
3. ผลการดำเนินการ.....	57
4. อภิปรายผล.....	57
5. ข้อเสนอแนะ.....	58
บรรณานุกรม.....	61
ภาคผนวก.....	63

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1. ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	37

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 แสดงช่วงอายุประชากรหมู่บ้านสีงาน.....	48
4.2 แสดงการจำแนกอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน.....	49
4.3 แสดงระดับรายได้ของประชากรในหมู่บ้าน.....	50

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

จากการที่รัฐบาลมีนโยบายในการแก้ไขปัญหาความยากจน โดยการกระจายรายได้และสร้างโอกาสแก่ภูมิภาคเพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าของแผ่นดินเพื่อให้ชุมชนแต่ละชุมชนได้มีการพึ่งพาตนเอง สามารถสร้างอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชน ดังนั้น รัฐบาลจึงได้จัดสรรงบประมาณกองทุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชน กองทุนละ 1 ล้านบาทเพื่อให้หมู่บ้านและชุมชนนำงบประมาณกองทุนนี้ไปเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน โดยมีการจัดการบริหารกองทุนนี้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจของหมู่บ้านและชุมชนมีการพัฒนาอาชีพมีการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน เมื่อหมู่บ้านและชุมชนมีความพร้อมในการจัดการบริหารเงินกองทุนก็จะได้รับการอนุมัติให้จัดตั้งกองทุนและรับเงินกองทุนไปบริหารจัดการ โดยการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารขึ้นในชุมชน ซึ่งสมาชิกในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย

ดังนั้น การที่รัฐบาลจะสามารถทราบถึงสถานะกองทุนของแต่ละหมู่บ้านและชุมชนว่ามีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนมากน้อยเพียงใดและบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ จึงได้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน โดยส่งนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและประเมิน โครงการเข้าประจำหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน คอชราชงานผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชน ประเมิน โครงการและรวบรวมเป็นรายงานและนำเสนอใน รูปแบบบริบท แต่ละบริบท แล้วสรุปในรูปแบบของ สารนิพนธ์

ฉะนั้น จึงได้มีการจัดทำ สารนิพนธ์ ฉบับนี้ขึ้นมาเพื่อนำเสนอปัญหาในการดำเนินงาน จุดอ่อน จุดแข็ง ของชุมชนในท้องถิ่นที่ทำการศึกษามาอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาทั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมถึงเศรษฐกิจของประเทศสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อศึกษาถึงศักยภาพและความสามารถของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 เพื่อประเมินสถานการณ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 ทักษะคนที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2.2 ชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

2.2.3 ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.2.4 ชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน

สร้างรายได้

2.3 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

2.4 เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ศักยภาพของกองทุนและชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งและอนาคตของกองทุนเงินด้านนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้

2.5 เพื่อที่จะนำผลการประเมิน โครงการในชุมชนนี้ไปพัฒนาต่อในระดับที่กว้างออกไป

3. กรอบความคิดทฤษฎี

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทำการศึกษาโดยใช้กรอบความคิดหรือโครงสร้างความคิดเป็นเครื่องนำทาง สำหรับการกำหนดตัวแปร เพื่อเก็บข้อมูลในการประเมิน ซึ่งกรอบที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ใช้ “ ต้นแบบความคิดเชิงระบบ ” ที่เรียกกันว่า “ ซิปพีโมเดล “ (CIPP Model)

ซึ่ง C --> Context คือ บริบทของหน่วยระบบ หรือ สภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล

I --> Input คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ หรือ ปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความเพียงพอของทรัพยากร

P --> Process คือ กระบวนการของหน่วยระบบ เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา

P --> Product คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ หรือ ผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการและประเด็นการ ชู เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยน โครงการ

ซึ่งระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในรูปแบบของ “ จีพีที โมเดล “ แยกเป็น 2 ระบบ คือ

- หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้
- หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

ความหมายของการประเมิน

ความหมายในเชิงการตัดสินใจคุณค่าจากความคิดเห็น ได้มีผู้ให้ความหมายไว้มากมาย เช่น

Andersons (1975) ได้กล่าวไว้ว่า “ การประเมิน หมายถึง การบรรยายคุณลักษณะ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ได้คัดเลือกมาสำหรับใช้ศึกษา แล้วพิจารณาคุณลักษณะนั้นทั้งในด้านความเหมาะสม และระดับของการยอมรับ “

Sbertzer และ Linder (1979 :13) กล่าวไว้ว่า “ การลงความคิดเห็นในการตัดสินใจ สิ่งใดสิ่งหนึ่งในด้านการตัดสินใจค่าและความเพียงพอ “

ยาวดี ราชัญกุล วิบูลย์ศรี (2544 : 7) กล่าวไว้ว่า “ การอธิบายและตัดสินใจสมบัติบาง อย่างของบุคคล หรือกลุ่มบุคคลรวมทั้งกระบวนการ และ โครงการต่าง ๆ “

ความหมายในเชิงตัดสินใจคุณค่าจากเกณฑ์ที่กำหนด

Good (1973 : 220) กล่าวว่า “ การประเมิน หมายถึง การค้นหาหรือตัดสินใจค่า หรือจำนวนของบางสิ่งบางอย่างโดยใช้มาตรฐาน ของการประเมินรวมทั้งการตัดสินใจโดยอาศัย เกณฑ์ภายในและ/ หรือเกณฑ์ภายนอก “

Mehrens and Lehman (1984 : 5) ได้ให้ทัศนะว่า “ การตัดสินใจสอดคล้อง กันระหว่างปฏิบัติกับจุดประสงค์ “

ความหมายในเชิงกระบวนการรวบรวมข้อมูลสารสนเทศ

Stufflebeam (1971) กล่าวไว้ว่า “ การประเมิน หมายถึง กระบวนการรวบรวม และ เติมนำข้อมูลที่เป็นประโยชน์ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจที่ดี สำหรับทางเลือกที่เป็นไปได้หลาย ๆ ทาง “

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544 : 21) กล่าวว่า “ กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศเชิง คุณค่าเพื่อช่วยให้ผู้มีอำนาจตัดสินใจได้ ตัดสินใจเลือกทางเลือกอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด “

4. วิธีดำเนินการ

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการทำสารนิพนธ์ เพื่อทำการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์โครงการ

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้และทำการวิเคราะห์ก่อนที่จะดำเนินโครงการ วิเคราะห์ความต้องการในการดำเนินการ โครงการเพื่อนำข้อมูลมาตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ และเลือกทางเลือก หรือวิธีการที่เหมาะสมให้กับโครงการ พิจารณาความพร้อมของการบริหาร ปัจจัยสนับสนุน คือ กำลังคน , งบประมาณ , วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เพื่อให้โครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

ขั้นที่ 2 ตัวชี้วัด

โดยทำการศึกษาคำชี้วัดจากแบบสำรวจ ซึ่งเป็นแบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน โดยกำหนดตัวแปรเพื่อที่จะทำการประเมินนั้น ตัวชี้วัดต้องมีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งในส่วนลักษณะเชิงปริมาณ และ ลักษณะในเชิงคุณภาพ

- ด้านความสามัคคี
- โอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
- มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้
- มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร
- มีการช่วยเหลือ เด็ก สตรี คนชรา
- ชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาได้
- ชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ด้านความซื่อสัตย์
- มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม
- มีความอบอุ่นรักใคร่ปรองดองกัน
- มีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก
- ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม

ขั้นที่ 3 รูปแบบการประเมิน

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้รูปแบบของ “ซีพีพี โมเดล” (CIPP Model) เพื่อเก็บข้อมูลในการประเมินโครงการ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และจุดประสงค์ของโครงการ โดยเชื่อมโยงความคิดและประสบการณ์ของตนเอง

ขั้นที่ 4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้วิจัยจะทำการรวบรวมข้อมูลในเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งข้อมูลที่ได้มานั้น ได้จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ , การใช้แบบสอบถาม , แบบ บร. 1 – 12 , วิธีการสังเกต ซึ่งได้เก็บข้อมูลทั้งหมดจากประชากรในชุมชน ร้อยละ 50 % ของจำนวนประชากรทั้งหมดในชุมชน

ขั้นที่ 5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้ทำการใช้เครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและมีความสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลในการที่จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อที่จะนำไปประเมินนั้น คือแบบสอบถาม หรือแบบ บร. ต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ , การสังเกต การสัมภาษณ์

ขั้นที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในโครงการนี้ ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้ค่าสถิติเข้ามาช่วย เช่น การแจกแจงความถี่ , ค่าร้อยละ ฐานนิยม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์จากความรู้ความเข้าใจ หรือความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนดอย่างลึกซึ้ง ซึ่งจะได้จากแบบสอบถาม , การสังเกต โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่สามารถนำไปอธิบายในประเด็นที่ต้องการคำตอบได้อย่างชัดเจน

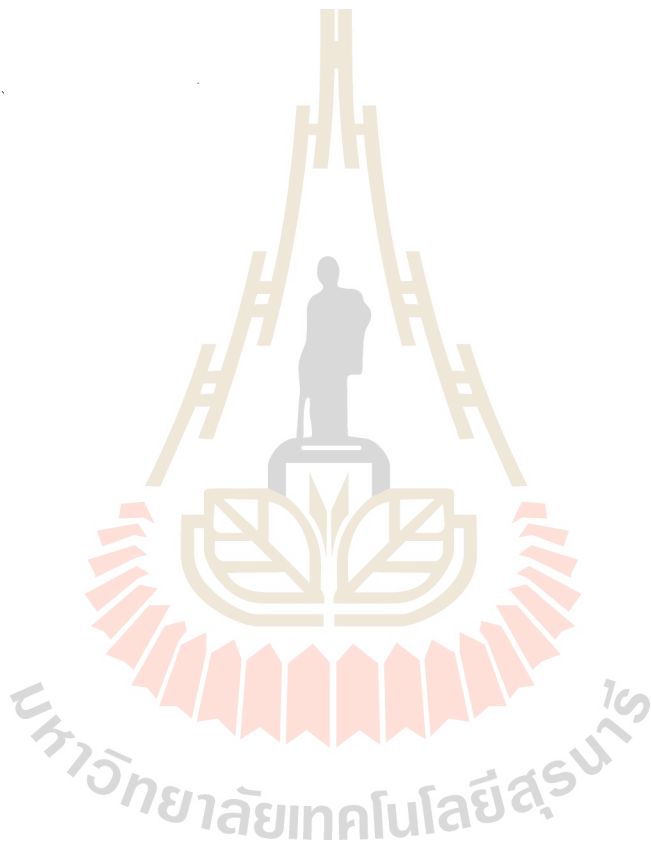
ขั้นที่ 7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปผล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ที่เป็นจำนวนสถิติและตัวเลข คือ นำเสนอข้อมูลด้วยลักษณะของตาราง ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล สามารถทำความเข้าใจได้ง่าย หรือนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกราฟ , แผนภูมิ , รูปวงกลม

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ทราบถึงศักยภาพและความสามารถของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ทราบถึงสถานการณ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด
3. ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
4. ทราบถึงปัจจัยที่ทำให้ศักยภาพของกองทุนและชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งและอนาคตของกองทุนเงินล้านนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้

5. ทราบข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสามารถนำมาแก้ไขปัญหาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. สามารถนำผลที่ได้จากการประเมินนี้ไปพัฒนาต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้นและวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อเป็นแนวทางสำหรับหมู่บ้านอื่นที่ยังไม่มีกองทุนหมู่บ้านหรือนำไปสู่การพัฒนาประเทศไทยได้

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้ทำสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาบ้านสีจาน หมู่ 3 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา ทั้งที่เป็นนโยบาย หลักการ ระเบียบต่าง ๆ รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีการประเมินและหลักวิชาที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สรุปได้เป็น 9 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมิน โครงการ รูปแบบการประเมินแบบ จีพีทีโมเดล
8. โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
9. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
 - 9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 - 9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน
 - 9.3 เครื่องมือของการเรียนรู้
 - 9.4 ประชาคม
 - 9.5 การพัฒนาความยั่งยืน
 - 9.6 ธุรกิจชุมชน
 - 9.7 ระบบกองทุนบัญชี

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจเล็ก

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1.2.1 ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชน

1.2.2 การบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน

1.2.3 การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางในหมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา

1.2.4 การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1.3.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน

1.3.2 ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน

1.3.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง มีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง

1.3.4 เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระบบฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน แต่ชุมชนในท้องถิ่นและสังคมโดยรวม

1.3.5 ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.4.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

1.4.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ” โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นรองประธานคนหนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่รองสามผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณและเลขาธิการ คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขาธิการนายกรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขาธิการ คณะกรรมการอาจแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่งให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระตามวาระหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งไว้ใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ตาย

2. ลาออก
3. เป็นบุคคลล้มละลาย
4. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
5. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
6. ได้รับโทษจำคุกโดยพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง และกองทุน
- 2) กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- 3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อรัฐมนตรี
- 4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- 5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- 6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และการบริหารกองทุน
- 7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- 8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- 9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็น

การปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลา ก็ได้อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้ คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของ คณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุม และวินิจฉัยชี้ขาดที่ ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับแต่งตั้งตามระเบียบนี้ได้เมื่อ ประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเมื่อประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีก่อตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เนื่องจากมีการแก้ไขในระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544

ข้อ 1 ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544”

ข้อ 2 ระเบียบนี้ให้ไว้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา เป็นต้นไป

ข้อ 3 ให้ยกเลิกความในข้อ 16 วรรคหนึ่งแห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และ ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนไม่น้อยกว่า 9 คนแต่ไม่เกิน 15 คน ประกอบด้วย กรรมการทั้งชายและหญิง ในสัดส่วนเท่าเทียมกัน ซึ่งมาจากการคัดเลือกกันเองโดย สมาชิกซึ่งกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และมีความรับผิดชอบ ที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองและต้องมี คุณสมบัติตามข้อ 17”

ข้อ 4 ให้ยกเลิกความในข้อ 41 วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และให้ใช้ข้อความดังต่อไปนี้แทน

“ ในวาระเริ่มแรกในส่วนของหมู่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านเรียกประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน ครัวเรือนละ 1 คน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการชี้แจง ทำความเข้าใจ เติบโตความพร้อม และดำเนินการ

เลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามข้อ 17 โดยมีคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนสนับสนุนให้ การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม”

3. การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการ ประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหาร กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวว่

1. จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การคัดเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. เป็นผู้มิชื่อในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่ น้อยกว่าสองปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นคณะกรรมการกองทุน
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรม ชุมชน ไม่คิดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียหายทางการเงิน ตลอดจนยึดมั่น ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือน ไร้ความสามารถ
5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุก โดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับ ความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท
6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือรอการลง โทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน และความผิดฐานบุกรุก
7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตหน้าที่ หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรง แก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียดิถีตามมาตรา 68 วรรคสอง ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

9. ไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุน เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และในที่ประชุมสมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

4. การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมี วัตถุประสงค์ เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน เพื่อทราบจำนวนประชากร จำนวนครัวเรือน การประกอบอาชีพและรายได้ของประชากรในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ส่วนที่สอง คณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบเกี่ยวกับการได้มาซึ่งคณะกรรมการกองทุน

ส่วนที่สาม การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน เพื่อทราบเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับต่างๆ สำหรับใช้ในการดำเนินการกองทุน

ส่วนที่สี่ ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ทราบเงินทุนในการดำเนินการกองทุนและกำลังคนในการดำเนินการ

ส่วนที่ห้า แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อทราบเกี่ยวกับวิธีการหลักเกณฑ์ และข้อคิดเห็นเกี่ยวกับบริหารจัดการการเงินกองทุน 1 ล้านบาท

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสีจาน หมู่ 3 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้ง เลขที่ 44/2 หมู่ที่ 3 ตำบลขามทะเลสอ อำเภอขามทะเลสอ

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนบ้านสีจาน

2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้าน

- 2.2 ส่งเสริมและพัฒนาขีดความสามารถในการวิเคราะห์ระบบและบริหารจัดการเงิน
กองทุนของตนเอง
- 2.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.4 เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน
- 2.5 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับรากฐาน รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ
และสังคม
- 2.6 เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนภายในครอบครัว
- 2.7 ส่งเสริมให้สมาชิกรู้จักออม ประหยัดและเป็นสถาบันการเงินของตนเอง
- ในชุมชน
- 2.8 ให้สมาชิกรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักสามัคคี เสียสละ
3. แหล่งที่มาของกองทุน
- 3.1 เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้
- 3.2 เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาค
- 3.3 เงินกู้ยืม
- 3.4 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดจากกองทุนนี้
- 3.5 เงินค่าหุ้น
- 3.6 เงินฝากสะสม
- 3.7 ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 3.8 เงินสมทบจากกลุ่ม หรือองค์กรสมาชิกอื่นมอบให้ หรือกู้ยืม
- 3.9 เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพันหรือภาระ
ติดพันอื่นใด
4. คุณสมบัติของสมาชิก
- 4.1 สมาชิกต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์
- 4.2 ต้องเป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ไม่น้อยกว่า 6 เดือน
5. การพิจารณาการสมัครเข้าเป็นสมาชิก
- 5.1 นำสำเนาทะเบียนบ้าน บัตรประชาชน ทั้งฉบับตัวจริงและฉบับถ่ายเอกสาร
จำนวน 1 ชุดยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- 5.2 เขียนใบสมัครตามแบบการขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนด้วยตนเอง

- 5.3 ต้องถือหุ้นของกองทุนโดยกำหนดหุ้นละ 10 บาท และต้องถือหุ้นแรกเข้าจำนวน 10 หุ้น และต้องฝากเงินตั้งจะรายเดือนทุกเดือนอย่างน้อย 20 บาท

6. การหันสภาพการเป็นสมาชิก

- 6.1 ตาย
6.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
6.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนหรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
6.4 ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วม

ประชุม

6.5 จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือ แสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าประการใด

6.6 จงใจปกปิดความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

6.7 นำทรัพย์สินของกองทุน ไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้

6.8 มีลักษณะหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 11

6.9 สมาชิกผู้นี้ไม่มีถิ่นหรือภาระผูกพันใด ๆ กับกองทุนทั้งในฐานะผู้กู้หรือผู้ค้ำ

ประกัน

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน โดยให้อื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการที่กองทุนกำหนด
2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งไม่เกินจำนวนสองหมื่นบาท
3. ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมดหรือบางส่วน ให้บันทึกความเห็นในแบบคำขอกู้ยืมเงิน พร้อมทั้งส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไขและรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารทราบโดยเร็ว ให้คณะกรรมการกองทุนแต่งตั้งผู้แทนกรรมการอย่างน้อยสองคน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ ให้ผู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ เปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร และแจ้งหมายเลขบัญชี

ออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนทราบโดยเร็ว ธนาคารจะเป็นผู้ทำหน้าที่โอนเงินเข้าในบัญชีผู้กู้ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกองทุน ตามคำสั่งและเงื่อนไขของคณะกรรมการกองทุน

4. คณะกรรมการอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ไม่ว่าจะ เป็นบุคคลหรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. คณะกรรมการกองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้เป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก โดยคำนึงถึงจारीคประเพณี และสภาพเศรษฐกิจและสังคมในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นหลัก และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนดังกล่าวอย่างเปิดเผย

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาผู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับแต่วันที่ทำสัญญา การชำระคืนเงินกู้+หรือเงินลงทุนทุกประเภทผู้กู้จะต้องนำไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการชำระคืนเงินกู้ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชี

7. เมื่อผู้กู้ผิดสัญญาไม่ชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในสัญญาผู้เงิน ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับตามจำนวนที่ระบุหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดไว้อย่างแน่นอนสำหรับจำนวนที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้

8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้เงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้ในนอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อลงมติให้ผู้ซึ่งนำเงินกู้ไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในคำขอกู้เงินพ้นจากสมาชิกภาพในระยะเวลาสามสิบวันหลักจากวันยกเลิกสัญญา

สำหรับกองทุนหมู่บ้านสีจาง หมู่ที่ 3 ตำบลขามทะเลสอ มีหลักเกณฑ์เพิ่มเติมในการพิจารณาเงินกู้ ดังนี้

1. สมาชิกฝากเงินตั้งจะสมัคร
2. พิจารณาโครงการที่ขอกู้ว่าเหมาะสมหรือไม่
3. คนค้ำประกันที่เป็นสมาชิก 2 คน

- 4 มีความเห็นชอบจากคณะกรรมการ
- 5 ได้รับความยินยอมจากคู่สมรส

7 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

1. รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล ของจำเนียร ตูซหลาย และคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบ ชีพท์โมเดล” ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์(บรรณาธิการ), 2538 : 185 – 190) ดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผลเพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการโดย จะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และความจำเป็นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ตลอดจนปัญหา อุปสรรค อันจะนำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการยุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ และการได้รับความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) มีวัตถุประสงค์เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ ผลการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้ เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน และเพื่อเป็นรายงานสะสมถึง การปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักร โครงการเท่านั้น แต่ยังมีคามจำเป็นองในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

2. รูปแบบการประเมินแบบ ชีพท์โมเดล (เฮวดี ราชชกุลวิบูลย์ศรี, 2542 : 46 – 60) มีดังนี้

2.1 Context Evaluation การประเมินเนื้อความ เป็นการประเมินผลพื้นฐานเกี่ยวกับการค้นหาข่าวสารอันจะนำไปสู่การพัฒนาเป้าหมายของโครงการ โดยนักประเมินผลจะจัดการรวบรวมข้อมูลให้หัวหน้าโครงการ เป็นต้นว่าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะช่วยวางแผนโครงการให้เป็นไปตามความต้องการ

2.2 Input Evaluation การประเมินตัวป้อน เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาตัวประกอบหรือแนวทางที่เหมาะสม หรือมีประสิทธิภาพที่จะอำนวยความสะดวกให้โครงการดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ คือ บรรลุเป้าหมายของโครงการ

2.3 Process Evaluation การประเมินผลกระบวนการ การประเมินผลประเภทนี้จะทำหน้าที่คั่นจาก Context และ Input evaluation เป็นการประเมินผลเพื่อค้นหาข่าวสารที่จะเป็นแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติ สำหรับโครงการว่าจะดำเนินให้เป็นไปตามแผนที่วางไว้ได้อย่างไร

2.4 Product Evaluation การประเมินผลผลิต วัตถุประสงค์ของการประเมินผลประเภทนี้ คือ ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์จากโครงการกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างไร การประเมินผลประเภทนี้อาจอาศัยการเปรียบเทียบผลผลิตกับเกณฑ์มาตรฐานที่เลือกไว้ นอกจากนั้นอาจอาศัยรายงานการประเมินผลจากข้อมูลที่ได้จาก Context Input และ Process evaluation

3. รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล (รัคนะ บัวสนธิ์, 2540 : 110 - 111) มีดังนี้

3.1 Context Evaluation การประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ ซึ่งหมายถึงการประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคม และการเมือง สภาพเศรษฐกิจ และปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.2 Input Evaluation การประเมินปัจจัยนำเข้าโครงการ หมายถึงการประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ดองใ้รับประมาณ และแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือ และครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้น ๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จำทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

3.3 Process Evaluation การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการเป็นการประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามามีเหมาะสมมากน้อย เพียงไรเป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่

อุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 Product Evaluation การประเมินผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไป และเพื่อล้มเลิกโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้กรอบความคิดทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบ ซิปท์โมเดล ดังกล่าวแล้วหมู่บ้านชุมชน

8 โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างค่อเนื่อง นำไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษามัธยมศึกษา เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามวิจัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน 74,881 คน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้านชุมชน

3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการ ซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

เป้าหมาย

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 74,881 กองทุน
2. ให้บัณฑิตได้ยกระดับฐานะการศึกษา และมีศักยภาพด้านการบริหาร โครงการ จำนวน 74,881 คน
3. มีรายงานผลความก้าวหน้านโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการวิจัยกองทุน รวมทั้งสิ้น 74,881 กองทุน

การดำเนินการ

1. ประชาสัมพันธ์โครงการและรับสมัครนักศึกษาเข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ จำนวน 74,881 คน เพื่อเข้ารับการฝึกอบรมและปฏิบัติงาน ระยะเวลา 10 เดือน
2. จัดทำหลักสูตร “การศึกษาระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ โดยสำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ร่วมกับบุคลากรจาก กระทรวงการศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักสภาสถาบันราชภัฏ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล กรมอาชีวศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน และทบวงมหาวิทยาลัย

9. หลักสูตรที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่น ที่เป็นที่อยู่อาศัยในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนั้นหลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และแผนงาน ร่วมกัน และปฏิบัติงานตามแผนงานของโครงการดังกล่าวร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับ

ประโยชน์จากการบริการร่วมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นไปได้โดยทางอ้อม คือ ผ่านกรรมการที่เป็นฝ่ายบริหารงานของหมู่บ้านหรือเป็นไปได้โดยทางตรง คือ ได้เข้ามีส่วนร่วมด้วยตนเอง

ปารีชาติ วลัยเสถียร (2542:138-139) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1 การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมือง โดยประชาชนหรือพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรของชุมชนอันก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

2.2 การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก โดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศให้มีอำนาจทางการเมืองการบริหารมีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยประชาชนสามารถตรวจสอบได้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

รูปแบบการมีส่วนร่วม

1. การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal Participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกัน ฝ่ายหนึ่งรู้สึกคืออำนาจหรือมีทรัพยากรหรือความรู้ดีกว่า เป็นต้น

2. การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial Participation) รัฐเป็นผู้กำหนดนโยบายลงมาว่าต้องการอะไร โดยที่รัฐไม่รู้ความต้องการของชาวบ้าน ดังนั้นการมีส่วนร่วมก็เพียงแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจการบางส่วนเท่านั้น

3. การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full Participation) เป็นการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดอำนาจความต้องการ การตัดสินใจในแนวทางการแก้ปัญหาและความเท่าเทียมกันของทุกฝ่าย

ขั้นตอนการมีส่วนร่วม

อศิน รพีพัฒน์ (2539:49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้น ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหาและลำดับความสำคัญของปัญหา
- ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา
- ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิดหาและพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา
- ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการแก้ปัญหา
- ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมในการพัฒนา

บัณฑาร อ่อนคำ กล่าวถึงการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนา 5 ขั้น ดังนี้

- ขั้นที่ 1 ขั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชนและมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ
- ขั้นที่ 2 ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาโดยประชาชนมีส่วนร่วมกำหนด นโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการ ดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้
- ขั้นที่ 3 ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากรวัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก
- ขั้นที่ 4 ขั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ
- ขั้นที่ 5 ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนาเป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมการประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีการมีส่วนร่วม

นเรศ ชงเคราะห์สูง (2541:113-114) ได้สรุปยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ประการ คือ

1. การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

- 1.1 จัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ
- 1.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือจัดทัศนศึกษาดูงานระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ ภายในชุมชนและระหว่างชุมชน
- 1.3 ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้านต่าง ๆ
- 1.4 ลงมือปฏิบัติจริง
- 1.5 ถอดประสบการณ์และสรุปบทเรียนที่นำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสม

2. การพัฒนาผู้นำเครือข่าย

เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความรู้และความสามารถที่มีอยู่จะช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมแก้ไขปัญหาหรือกิจกรรมการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

- 2.1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกชุมชน
- 2.2 สนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างค่องเนื่องและสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างค่องเนื่อง
- 2.3 แลกเปลี่ยนเรียนรู้และดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างค่องเนื่องจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่มีศักยภาพมีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดี ชุมชนทุกคนไม่เรียนมุ่งพัฒนาตนเองให้มีพลังความคิด พลังสติปัญญา เพื่อการพึ่งพาตนเองทุกด้านรู้จักวางแผนจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตนชุมชนมีเสถียรภาพมีสันติสุขและมีคุณธรรมนำชีวิต

ลักษณะชุมชนเข้มแข็ง

1. สมาชิกชุมชนมีความเชื่อมั่น ในศักยภาพของตนเองและชุมชนที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง
 2. สมาชิกชุมชนมีจิตสำนึกการพึ่งตนเองเอื้ออาทรรักและห่วงใยซึ่งกันและกันอีกทั้งพร้อมที่จะร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเองและชุมชน
 3. สมาชิกชุมชนเลือกกำหนดผู้นำชุมชนผู้นำการเปลี่ยนแปลงและผู้แทนชุมชนที่หลากหลายด้วยตนเองอย่างค้ำคอเนื่อง
 4. มีกระบวนการชุมชนที่มีความเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีของชุมชนซึ่งขับเคลื่อนโดยผู้นำองค์กรชุมชนในลักษณะเปิดกว้าง โปร่งใสและมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบสำหรับสมาชิกทั้งหมด
 5. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการประเมินสถานการณ์ของชุมชนกำหนดวิสัยทัศน์ร่วม ร่วมคิดร่วมตัดสินใจดำเนินงานติดตามและประเมินผลการแก้ปัญหาและพัฒนาของชุมชนผ่านกระบวนการของชุมชน
 6. สมาชิกชุมชนเกิดการเรียนรู้ผ่านการเข้าร่วมในกระบวนการของชุมชน
 7. มีแผนของชุมชนที่ประกอบด้วย การพัฒนาทุก ๆ ด้านของชุมชน ที่มุ่งการพึ่งตนเองเพื่อประโยชน์ต่อสมาชิกของชุมชนทุก ๆ คนและหวังผลการพัฒนาที่ท้องถิ่น
 8. การพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอกเป็นการพึ่งให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด
 9. มีเครือข่ายความร่วมมือกับภาคีการพัฒนาอาจเป็นหมู่บ้าน/ชุมชนอื่น ๆ ท้องถิ่น ภาคราชการ องค์กรเอกชน นักธุรกิจ นักวิชาการ และอื่น ๆ ในลักษณะการมีความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกัน
- นอกจากนี้ สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541:14 - 17) ได้กล่าวถึงลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ทุกคนในชุมชนร่วมเรียนรู้ ชุมชนนี้ จะรู้ทันข่าวทั้งเศรษฐกิจสังคมการเมืองร่วมทั้งการเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ
2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตนเอง (Community Management) ด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประการ คือการวางแผน การจัดการกระบวนการองค์กรของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผน และการประเมินผล
3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ (Spirituality) แสดงถึงความรักดีต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงแทน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ (Peaceful) คนมีคุณภาพและคุณธรรม สงบสุขจิตใจเอื้อกัน

องค์ประกอบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของชุมชน

1. การจัดองค์กรและการบริหารจัดการ
2. อุดมการณ์และวิสัยทัศน์ร่วม
3. ทูม
4. มีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง
5. สิทธิและอำนาจต่อรองทางการเมือง
6. เครือข่ายความร่วมมือ
7. การยอมรับจากสังคมภายนอก

9.3 เครือข่ายองค์กรการเรียนรู้

องค์กรชุมชน เป็นองค์กรที่เกิดจากการร่วมกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนนั้น ๆ รวมกันแก้ปัญหาของชุมชนรูปแบบการร่วมกลุ่มของชาวบ้านหลายรูปแบบบางองค์กรเกิดจากการจัดตั้งอย่างเป็นทางการโดยรัฐ หรือไม่เป็นทางการโดยองค์กรพัฒนาชุมชน ดังรูปแบบขององค์กรชาวบ้านจึงมีหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

1. องค์กรชาวบ้านที่ทางราชการจัดตั้ง มีหลากหลายรูปแบบ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร สภาตำบล องค์กรการบริหารส่วนตำบล มูลนิธิและสมาคม เป็นต้น องค์กรเหล่านี้จะมีเจ้าหน้าที่รัฐ กฎหมาย กฎระเบียบ ทางราชการ การกำกับดูแล และให้การสนับสนุนส่วนใหญ่ต้องทำการจดทะเบียนต่อทางราชการ
2. องค์กรชาวบ้านแบบไม่เป็นทางการมักมีชื่อเรียกเป็นกลุ่มที่ชาวบ้านร่วมตัวกันทำกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มผักปลอดสารพิษ เป็นต้น กลุ่มเหล่านี้มักมีกฎระเบียบไม่มากนักและไม่ขึ้นต่อทางราชการหรือเอกชนที่เข้าไปจัดตั้ง แต่จะขึ้นอยู่ด้วยความสมัครใจและการกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นมาเองจึงค่อนข้างมีอิสระและมักจะจัดรูปแบบ โครงสร้างองค์กรตามเนื้อหาของงานหรือกิจกรรมที่ดำเนินงาน
3. องค์กรชาวบ้านที่รวมตัวกันเป็นเครือข่ายอาจเป็นองค์กรที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นเองหรือมีองค์กรพัฒนาเอกชน หรือมีหน่วยงานราชการเข้าไปสนับสนุนการรวมกิจกรรมที่คล้าย ๆ กัน เป็นกลุ่มก้อน

หรือรวมปัญหาหลาย ๆ ปัญหาเข้าด้วยกัน เช่น ปัญหาจากนโยบายรัฐ ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาเกี่ยวกับผลผลิตการเกษตร เป็นต้น

4. องค์กรชาวบ้านที่ชาวบ้านจัดตั้งขึ้นมาเอง โดยไม่มีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจนแต่จะมีการยอมรับผู้นำคนใดคนหนึ่งขึ้นมาเป็นหัวหน้าและยอมรับฟังคำสั่งต่าง ๆ เช่น การรวมตัวเพื่อดูแลรักษาต้นน้ำลำธาร คุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (สัมพันธ์ เศรษฐกิจ, 2538:6)

การเรียนรู้ในชุมชน

ประเวศ วะสี (2536:32) กล่าวว่า ในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในสังคม หรือชุมชนนั้น ไม่ได้หมายถึงการเรียนรู้ในเฉพาะห้องเรียนเท่านั้น แต่หมายถึง การเรียนรู้จากการดำรงชีวิตและต้องเป็นการเรียนรู้ของคนทั้งหมด (Education For All) กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคนอย่างต่อเนื่องและทั้งหมดของสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ (All For Education) ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้ที่มีใจจำกัดอยู่ในโรงเรียนเท่านั้น แต่กิจกรรมและทรัพยากรทุกประเภทในสังคมควรเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ กล่าวคือ ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ ราชการ โรงพยาบาล หรือหน่วยงานใด ๆ ของสังคม ต้องเป็นสถาบันของการเรียนรู้และควรมีการเรียนรู้ร่วมกัน

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (2536:15) ได้กล่าวถึง การเกิดการเรียนรู้ของชุมชนว่าต้องเป็นการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์จากการทำงานร่วมกัน (Interactive learning through action) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการเรียนรู้ด้วยการลงมือทำจริง (Learning by doing) ซึ่งการเรียนรู้เช่นนี้จะก่อให้เกิดปัญญาที่มีคุณภาพเพียงพอสำหรับการเอาชนะความยากในการพัฒนาสังคมได้ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่สามารถช่วยขจัดระดับสติปัญญาของประชาชน และชุมชนได้นั้นจะต้องมีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่ควบคู่ไปกับการปฏิบัติหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเอง

สีลาภรณ์ นาคทรพรพ (2539:255) โดยสรุปว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หลักที่สำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่

1. การศึกษาดูงาน เพื่อได้มาซึ่งข้อมูลใหม่อันนำมาซึ่งการสร้างภูมิปัญญา
2. เวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้อันเป็นเครื่องมือในการ “ระดมสมอง” ของชาวบ้านในการวิเคราะห์ข้อมูลใหม่ร่วมกันและในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพิ่มเติมจากกันและกันทั้งในระดับชุมชนและระหว่างชุมชนอาจจัดได้หลายลักษณะ เช่น เวทีเพื่อสรุปบทเรียนจากการศึกษาดูงานเวทีเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและข้อมูลใหม่เวทีเพื่อเชื่อมโยงเครือข่าย เป็นต้น

9.4 ประชาคม

การประชาคมเป็นเทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมซึ่งเทคนิคและวิธีการสร้างการมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1. การจัดเวทีประชาคม

เวทีประชาคม คือ พื้นที่สาธารณะ : Public Space หรือสถานที่ที่ทุกคนสามารถพบปะรวมตัวกันเพื่อพูดคุยแลกเปลี่ยนถกแถลงข้อมูลความคิดเห็นคุณค่า อุดมการณ์ ปัญหา วางแผน ทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือชุมชนอาจเป็นเวทีการประชุมที่มีรูปแบบเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการการพูดคุยในเวทีประชาคม เป็นบรรยากาศของความร่วมมือ มิตรภาพ และสัมพันธภาพที่เท่าเทียมกัน เกิดความกลมกลืนสามานฉันท์ (Harmony)

บทบาทผู้เข้าร่วมเวทีประชาคม

1. ช่วยค้นหาข้อมูลให้ข้อมูลประสบการณ์ความคิดเห็น
2. ร่วมกันวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลประมวลความคิดรวบยอดสรุป
3. ร่วมรับผิดชอบการจัดการแลกเปลี่ยนในเวทีให้เป็นไปตามกำหนด
4. ค้นหาความคิดร่วมกลุ่ม
5. ช่วยกันกำหนดกิจกรรมที่เป็นความคิดเห็นมอบหมายภารกิจ นำไปสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนในการจัดเวทีประชาคม ประกอบด้วย

1. วิธีการ
2. ผู้เข้าร่วมเวที
3. แบบที่ต้องรายงาน
4. ประเด็นในการจัดเวที
5. เทคนิคในการจัดเวที
6. ข้อหึงคำนึงในการจัดเวทีประชาคม

2. เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C. (Future search conference)

เทคนิคการสร้างอนาคตร่วมกัน F.S.C เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้แทนกลุ่มหลายประเภทหลายระดับที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นมาทำงานร่วมกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์อดีต - ปัจจุบันที่เชื่อมโยงและมีผลกระทบถึงอนาคต
2. เพื่อเสนอภาพรวมของสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อลงมติและสร้างพันธกรณีในการมีวิสัยทัศน์ของอนาคตร่วมกัน
4. เพื่อรวบรวมแนวคิดความเข้าใจและสร้างแผนปฏิบัติการในอนาคตร่วมกัน

ขั้นตอน ของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน

1. เส้นแบ่งเวลา (Time line)
 2. เข้าใจอดีต (Understanding the Past)
 3. การขึงเห็น (Insight)
 4. การสร้างแผนที่ความคิด (Mind Map)
 5. มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stake holder Perspectives)
 6. ความภาคภูมิใจ-ความเสียดใจ (Prouds and Sorries)
 7. การสังเคราะห์ (Synthesis)
 8. การทำเป็นละคร (Dramatization)
 9. การนำเสนอละคร (Presentation of Dramatizations)
 10. ความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ (Common and Promising Ideas)
 11. แผนปฏิบัติการส่วนบุคคล (Action Plans – Individuals)
 12. แผนปฏิบัติการกลุ่มสนใจ (Action Plans Self – Selected Group)
 13. แผนปฏิบัติการกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง (Action Plans Stakeholder Group)
- ### 3. แผนที่ความคิด (Mind Mapping)

แผนที่ความคิดเป็นเครื่องมือสำคัญในการประชุมระดมสมองอย่างสร้างสรรค์โดยเฉพาะในการดำเนินการประชุมให้อยู่ในประเด็นที่ต้องการและเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ประโยชน์ของแผนที่ความคิดในการประชุมอย่างสร้างสรรค์ คือ

1. ช่วยในการเก็บบันทึกความคิดของผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้ครบถ้วน
2. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นการบันทึกข้อมูลหรือเรื่องราวที่คนนำเสนออยู่ที่ประชุมลงบนเอกสารอย่างชัดเจน
3. ช่วยให้ผู้เข้าร่วมประชุมจดจำเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ในการประชุมได้ง่ายและนานขึ้น ตลอดจนสอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ของบุคคลที่ชอบสีต่างกันต่าง ๆ
4. ช่วยให้ผู้ฟังการนำเสนอสามารถเห็นภาพรวมปะติดปะต่อรายละเอียดต่าง ๆ เข้าด้วยกันง่ายขึ้น

4. A-I-C (Appreciation – Influence – Control)

A-I-C เป็นเทคนิคการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และการระดมสมองที่ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ชีคจำกัด ความต้องการและศักยภาพของผู้เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ งานที่ได้จากการประชุมมาจากความคิดของคนทุกคน โครงการกระบวนการ F.S.C. จะคล้ายคลึงกับ A-I-C ถ้าดับขึ้นคอนไม่จับขึ้นเท่า F.S.C กระบวนการ A-I-C จะใช้การวาดภาพเพื่อสะท้อนประสบการณ์ในอดีต สภาพปัจจุบันกับจินตนาการถึงความมุ่งหวังในอนาคตของสมาชิกทุกคน โดยให้แต่ละคนวาดภาพของคนก่อนนำภาพของทุกคนมาวางรวมกันบนกระดาษแผ่นใหญ่แล้วจึงต่อเติมรวมภาพของแต่ละคนให้กลมกลืนเป็นภาพใหญ่ของกลุ่มเพียงภาพเดียว

ความหมายของ A-I-C

A-Appreciation คือ การยอมรับชื่นชมความคิดเห็นความรู้ดีของสมาชิกด้วยความเข้าใจในประสบการณ์สภาพและขีดจำกัดของสมาชิก

I-Influence คือ การใช้ประสบการณ์ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของแต่ละคนที่มีอยู่มาช่วยกันกำหนดวิธีการสำคัญยุทธศาสตร์เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ร่วมหรืออุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่มสมาชิก

C-Control คือ การนำยุทธศาสตร์วิธีสำคัญมากำหนดแผนปฏิบัติการ โดยละเอียดเพื่อให้ปฏิบัติจนบรรลุผลตามเป้าหมายรวมของกลุ่ม

ขั้นตอนของกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการ

1. เข้าใจอดีต ทบทวนงาน
2. เข้าใจสภาพ สถานการณ์ปัจจุบัน
3. นำข้อเสนอให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน
4. เป้าหมายอนาคตที่ปรารถนา

5. วิสัยทัศน์รวม
6. แนวทางสู่วิสัยทัศน์รวม
7. วิเคราะห์จำแนกจัดลำดับแนวทางสู่วิสัยทัศน์
8. เลือกแนวทางที่สมควรใจจะทำ
9. ทำแผนปฏิบัติการ
10. เสนอแผนการปฏิบัติการ

9.5 การพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน และสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นในอนาคตได้ด้วยนอกจากนี้จะต้องครอบคลุมมาตรการการรักษามรดกทางทรัพยากรปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นการพัฒนาที่ทำให้ประชากรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างแท้จริงภายในระบบนิเวศน์วิทยาที่สามารถจะรองรับการดำเนินชีวิตต่อไปทั้งนี้ต้องควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่มุ่งรักษามรดกทางธรรมชาติด้วยการปรับตัวยกระดับความรู้ ปรับปรุงองค์กรปรับประสิทธิภาพทางเทคนิคและหาวิธีแก้ปัญหา

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้สรุปย่อ และคัดลอกบางส่วนมาจากหนังสือเขียนโดย สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์ ชื่อทฤษฎีและกลยุทธ์พัฒนาสังคม (สัตยญา สัตยญาวิวัฒน์, 2543 : 80-87)

ตัวแบบการพัฒนาของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยสาระสำคัญของแนวคิดสามารถจะสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้โดยเฉพาะการพิจารณาประเด็นหลักต่อไปนี้

1. ประเด็นที่ว่าเป็นที่ตัว “คน” จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนเพราะเมื่อคนมีความเจริญทางปัญญาสามารถจะสร้างความเจริญได้เอง นับได้ว่าเป็นความเข้มแข็งของทั้งคนและของท้องถิ่นถ้าไม่พัฒนาคนในท้องถิ่นไม่ยั่งยืนดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นกุศโลบายของการพัฒนาท้องถิ่นให้เข้มแข็งและยั่งยืน

2. หลักการพัฒนา 10 ประการ คือ

- 2.1 หลักช่วยเหลือตนเอง พึ่งตนเอง เป็นการพัฒนา “คน” เพื่อให้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนมากที่สุดจนก่อให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในตนเอง ดังนั้นคนที่ช่วยตนเองและพึ่งตนเองได้จะทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2.2 หลักการเริ่มจากสภาพที่เป็นอยู่เป็นการพัฒนาจากสิ่งที่เขาเมื่ออยู่แล้วจึงใส่ปัจจัยนำเข้าไปเพื่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปทำให้ชาวบ้านสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้จนเกิดการพัฒนาคนและท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.3 การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพราะเป็นสิ่งใกล้ตัว การใช้ทรัพยากรจากบริบทที่ใกล้ทำให้ชาวบ้านเกิดการพึ่งตนเองมากที่สุด และสามารถที่จะวางแผนการใช้ทรัพยากรที่พอดี ทำให้ผลผลิตที่เกิดขึ้นไม่มากหรือน้อยไปการอาศัยทรัพยากรที่ใกล้ตัวเป็นการใช้เงินมากและอาจเกินความจำเป็นของท้องถิ่น

2.4 การมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจนเกิดปัญญาสามารถที่จะพัฒนาท้องถิ่นของตนเองให้ยั่งยืนได้

2.5 วัฒนธรรมและผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาท้องถิ่น ให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน จะต้องดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของไทยที่ดีงามและผู้นำท้องถิ่นจะต้องเป็นต้นแบบของการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยให้ดำรงอยู่สืบไปเป็นการแก้ไขปัญหาลดผลกระทบทำให้ทั้งเข้มแข็งและยั่งยืน

2.6 ความมีประสิทธิภาพในการพัฒนาให้ได้ผลต้องจัดทำในรูปของ 1 โครงการ มีลักษณะเป็น 1 หน่วยระบบมีผลผลิตที่คาดหวังมีปัจจัยนำเข้าและกระบวนการทำงานที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นระบบเมื่อโครงการดำเนินไปแล้วสามารถประเมินผลและประสิทธิภาพได้

2.7 การประสานงานเป็นหน่วยงานของราชการและเอกชนจะต้องมีการประสานความร่วมมือในการทำงานทั้งนี้เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกระบวนการพัฒนาถ้าทุกหน่วยงานของราชการและเอกชนสามารถประสานงานให้ความร่วมมือกันได้อย่างดีจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2.8 การทำงานเชิงรุกเป็นการแก้ปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านอย่างตรงประเด็นในการทำงานเชิงรุกนั้น ชาวบ้านในท้องถิ่นจะร่วมทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ในการทำงานระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคนในท้องถิ่นและพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2.9 ความมีคุณธรรมและศิลปะ การพัฒนาคนหากมุ่งแต่ความรู้ความสามารถทางด้านเศรษฐกิจอย่างเดียวจะทำให้ความเป็นไทยขาดหายไปจากท้องถิ่นสิ่งสำคัญคือ คุณธรรม และศิลปะที่แสดงความเป็นท้องถิ่นไทย ดังนั้นการพัฒนาจะต้องทำควบคู่กับคุณธรรมและศิลปะ

2.10 การเชื่อมประสานด้านเวลา เป็นการพัฒนาโดยพร้อมสภาพของท้องถิ่นในปัจจุบันของไทยเข้ากับเทคโนโลยีที่ทันสมัยที่เหมาะสมกับการพัฒนาท้องถิ่น เทคโนโลยีที่นำเข้ามาจะต้องไม่ก่อให้เกิด

เกิดผลเสียต่อสภาพความเป็นท้องถิ่นของไทย เทคโนโลยีที่คืนั้น จะต้องเป็นเทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาดคน แล้วส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

9.6 ธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคลหรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมดโดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันเพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชนอันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีและการพัฒนาที่ยั่งยืน (ปาริชาติ วลัยเสถียร, อ่างแล้ว, หน้า 96-98) ธุรกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศช่วยให้เกิดการสร้างงาน การลงทุน การหมุนเวียนเงินทุนภายในประเทศ ธุรกิจชุมชนมีการบริหารงานที่อิสระใช้เงินลงทุนไม่มากนักในตอนต้นเน้นการสร้างงานในชุมชนให้เพิ่มมากขึ้นเป็นหลักและสามารถบริหารงานได้คล่องตัวจึงเป็นจุดดึงดูดใจให้บุคคลทั่วไปที่ต้องการประกอบอาชีพอิสระสนใจศึกษาแนวทางประกอบอาชีพธุรกิจชุมชนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานเช่นรัฐบาลให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผ่านกองทุนหมู่บ้านเป็นที่สังเกตเห็นกันทั่วไปทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไม่ว่าจะเป็นเขตอำเภอเมือง อำเภอเล็ก อำเภอใหญ่ ตำบล หมู่บ้าน หรือแม้แต่เมืองหลวงจะพบว่ามีธุรกิจชุมชนอยู่หลายแบบ เช่น ธุรกิจแปรรูป ร้านขายของท้องถิ่น หรืออุตสาหกรรมในครัวเรือน

การจัดการธุรกิจชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในท้องถิ่นและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐและเอกชนรวมทั้งองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการธุรกิจชุมชน สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. หน่วยงานของรัฐ
2. หน่วยงานอาสาสมัครของเอกชน
3. โครงการหลวง
4. บ-ว-ร. (บ้าน-วัด-โรงเรียน)

ธุรกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จและเข้มแข็งในระยะยาวก็ต่อเมื่อธุรกิจมีผลผลิตและมีรายได้เข้ามาสม่ำเสมอเนื่องจากสามารถจำหน่ายสินค้าได้ตลอดเวลาคนในชุมชนไม่ทิ้งบ้านเรือนไปทำงานต่างถิ่นการวางแผนจัดการธุรกิจชุมชนควรเริ่มจากการจัดการตลาดสมัยใหม่ด้วยการแบ่งตลาดผู้บริโภค

ออกเป็นส่วนทำการตลาดเป้าหมายการวางแผนตำแหน่งสินค้าในท้องตลาดนำแผนการตลาดสมัยใหม่มาใช้เป็นต้นว่าการจัดการส่วนผสมทางการตลาดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและการนำเสนอคุณค่าสินค้าของแต่ละชุมชนให้เป็นที่ประทับใจของลูกค้าตลอดไปโดยไม่มุ่งที่กำไรเพียงด้านเดียวแต่ควรมุ่งให้ชุมชนเข้มแข็งและพัฒนายั่งยืนอันเป็นเป้าหมายหลักที่สำคัญที่สุดของการจัดการธุรกิจชุมชน

9.7 ระบบบัญชีกองทุนหมู่บ้าน

การทำบัญชีและรายงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนี้ได้จัดทำขึ้นเป็นแนวทางในการควบคุมการทำบัญชีกองทุนของคณะกรรมการกองทุน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการทำบัญชีกองทุนสามารถใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานและให้คณะกรรมการกองทุนใช้เป็นแนวทางในการตรวจสอบ

การทำบัญชีและรายงาน

ให้จัดทำบัญชีและรายงานแยกเป็น 2 ชุด ตามกิจกรรมของกองทุนคือ กิจกรรมกองทุน 1 ด้านบาท และกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน ทุกครั้งที่มีการรับจ่ายเงินให้บันทึกบัญชีควบคุมให้ถูกต้องครบถ้วน เพื่อประโยชน์ดังนี้

1. เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่รับผิดชอบบริหารจัดการเงินกองทุนใช้ควบคุมการรับ-จ่ายเงินให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน
2. เพื่อรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินประจำเดือนและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องให้สมาชิกและสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติใช้ในการติดตามผลการดำเนินงาน
3. เพื่อจัดทำรายงานการเงินประจำปีแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกองทุนส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีที่คณะกรรมการกำหนดตรวจสอบและรายงานผลให้คณะกรรมการทราบพร้อมกับประกาศเปิดเผยให้ประชาชนและสมาชิกทราบ

สมุดบัญชีรายรับเงินกองทุน 1 ด้านบาท การรับเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับ เพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์

สมุดบัญชีรายจ่ายกองทุน 1 ด้านบาท การจ่ายเงินทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายจ่ายเพื่อบันทึกควบคุมและจ่ายเงินสดและการจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารหรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับหรือผู้มีสิทธิ

วิธีการทำบัญชีกองทุนสำหรับกิจกรรมเงินออมของสมาชิกกองทุน

การจัดทำบัญชีอย่างน้อยต้องมีสมุดบัญชี ทะเบียนและรายงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. สมุดบัญชี เป็นสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกรายละเอียดการรับและการจ่ายเงินกองทุน ประกอบด้วย
 - 1.1 สมุดบัญชีรายรับกองทุน (เงินออม) การรับเงินกองทุนทุกกรณีจะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายรับเพื่อบันทึกควบคุมการรับเงินทุกประเภทเข้าบัญชีเงินฝากธนาคารประเภทออมทรัพย์
 - 1.2 สมุดบัญชีรายจ่ายเงินกองทุน (เงินออม) การจ่ายเงินทุกกรณีที่จ่ายจากกองทุนเงินออม จะต้องนำมาลงบัญชีในสมุดบัญชีรายจ่าย เพื่อบันทึกควบคุมการจ่ายเงินสดและจ่ายเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคาร หรือการโอนเงินจากบัญชีเงินฝากธนาคารของกองทุนให้กับผู้รับหรือผู้มีสิทธิ
2. ทะเบียนประกอบด้วย
 - 2.1 ทะเบียนคุมค่าของบัญชีบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนผู้มาขึ้นค่าของคู่ (ตามแบบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด) เพื่อสรุปวงเงินที่ขอคู่และวงเงินที่คณะกรรมการกองทุนอนุมัติให้คู่ในแต่ละเดือนแต่ละปี
 - 2.2 ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัวใช้บันทึกควบคุมลูกหนี้เงินกู้รายตัวเพื่อประโยชน์ในการควบคุมและติดตามหนี้โดยแสดงรายละเอียดต่าง ๆ ของลูกหนี้ เช่น วงเงินให้กู้ การรับชำระหนี้ และยอดเงินคงเหลือ
 - 2.3 ทะเบียนคุมเงินฝากจะ/ค่าหุ้น/เงินรับฝากรายตัวใช้บันทึกควบคุมเงินที่สมาชิกลำมาฝากไว้กับกองทุนหมู่บ้านเพื่อเป็นเงินออมตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด เพื่อประโยชน์ในการควบคุมและตรวจสอบกับยอดเงินฝากธนาคารและจ่ายคืนให้สมาชิก
 - 2.4 ทะเบียนคุมทรัพย์สินที่รับเป็นค่าหุ้น/บริจาคใช้บันทึกรายละเอียดทรัพย์สินที่สมาชิกขอชำระเป็นค่าหุ้นแทนเงินแต่จะไม่มีกรบันทึกไว้ในสมุดบัญชีรายรับจนกว่าจะมีการจำหน่ายทรัพย์สินนั้นจริง ๆ หรือทรัพย์สินที่ได้จากการรับบริจาค โดยปราศจากภาระผูกพัน

บทที่ 3

วิธีการประเมินโครงการ

1. วิธีการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน กองทุนหมู่บ้านได้ใช้แนวความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า จีพีโมเดล ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่เสนอไว้ในบทที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยวิธีการประเมิน 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น

1.2 การประเมินปัจจัย (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการ และของหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของสองระบบ คือ หน่วยระบบ A ระบบบริหารจัดการกองทุน และหน่วยระบบ B หน่วยระบบกิจการของผู้กู้

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุน และหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรของการประเมินโครงการหมู่บ้าน สีจาน มีครัวเรือนทั้งหมด 216 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 958 คน เป็นชายจำนวน 458 คน หญิงจำนวน 476 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลสำหรับการประเมิน โดยวิธีการสุ่มโดยบังเอิญ ซึ่งจำแนกออกได้ดังนี้

2.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน	จำนวน	15	คน
2.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	133	คน
2.2.1 สมาชิกที่ได้รับอนุมัติ	จำนวน	55	คน
2.2.2 สมาชิกทั่วไป	จำนวน	78	คน
2.3 ชาวบ้านที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	83	คน

- 2.4 ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโส ผู้นำกลุ่มอาชีพ จำนวน 2 คน
- 2.5 ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 2 คน

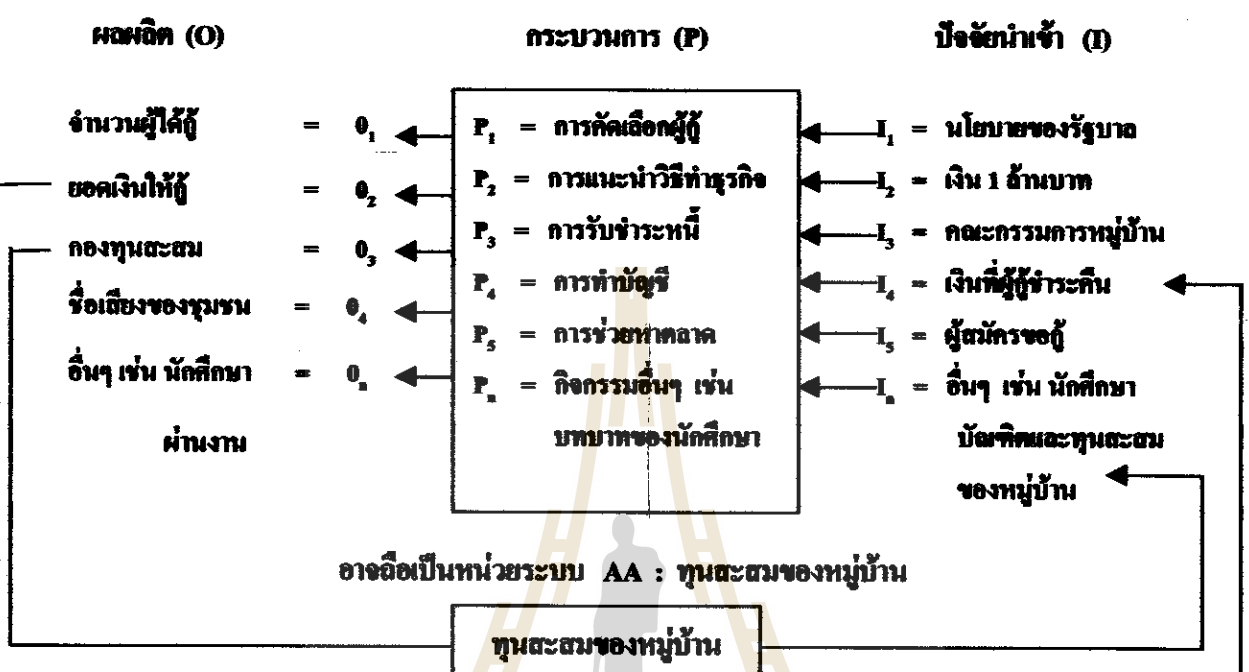
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมตามแนวคิดเชิงระบบที่เรียกว่า จีพีพี โมเดล มีส่วนประกอบดังนี้

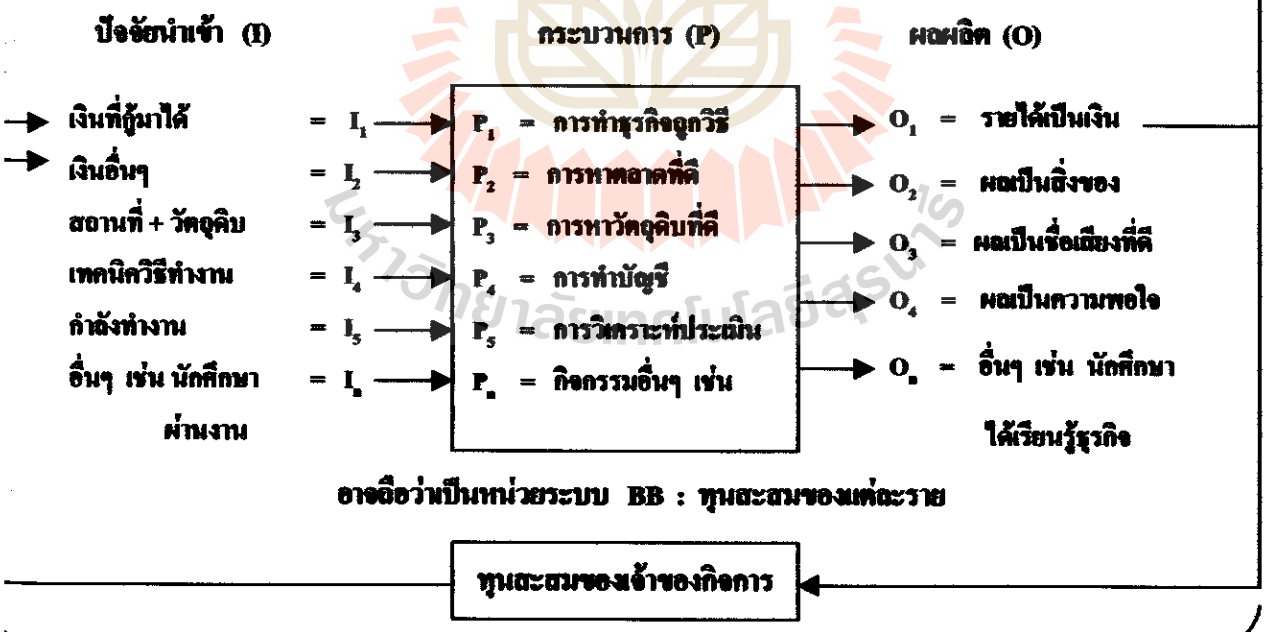

แผนภูมิข้างล่างนี้ แสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ "จิพท์โมเดล" ซึ่งมีส่วนประกอบ ดังนี้

หน่วยระบบ A : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบ B : หน่วยระบบการดำเนินการค้าเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย (B1...Bn)

บริบท (C)

จากแผนภาพที่ 1 แสดงภาพโคจรรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน และผู้กู้
จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
 - 1.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
 - 1.2 เงิน 1 ด้านบาท
 - 1.3 คณะกรรมการหมู่บ้าน
 - 1.4 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
 - 1.5 ผู้สมัครขอกู้
 - 1.6 นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน
2. กระบวนการ ได้แก่
 - 2.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 2.2 การแนะนำวิธีทำธุรกิจใหม่
 - 2.3 การรับชำระหนี้
 - 2.4 การทำบัญชี
 - 2.5 การช่วยเหลือตลาด
 - 2.6 บทบาทของนักศึกษา
3. ผลผลิต ได้แก่
 - 3.1 จำนวนผู้กู้
 - 3.2 ยอดเงินให้กู้
 - 3.3 กองทุนสะสม
 - 3.4 ชื่อเสียงของชุมชน
 - 3.5 นักศึกษาผ่านงาน

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
 - 1.1 เงินที่กู้มาได้
 - 1.2 เงินอื่น ๆ
 - 1.3 สถานที่และวัตถุดิบ
 - 1.4 เทคนิควิธีทำงาน
 - 1.5 กำลังทำงาน

2. กระบวนการ ได้แก่
 - 2.1 การทำกิจการอุทวิธิ
 - 2.2 การหาตลาดที่ดี
 - 2.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 2.4 การทำบัญชี
 - 2.5 การวิเคราะห์ประเมิน

3. ผลผลิต ได้แก่
 - 3.1 รายได้เป็นเงิน
 - 3.2 ผู้ที่ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 3.3 ผู้ที่ขายกิจการ
 - 3.4 ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
 - 3.5 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมิน มีดังนี้

4.1 แบบสอบถาม ได้แก่

- แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
- แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4.2 แบบสัมภาษณ์ ได้แก่

- แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน
- แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
- แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะ

ของประชาชน

- โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
- แบบบันทึกการสัมภาษณ์
- แบบสรุปบทเรียนชุมชน
- แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
- การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน

2.3 แบบสังเกต

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้จากการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- 5.1 ทำการสังเกตพฤติกรรมของบุคคลและสภาพทั่วไปในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
- 5.2 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพัฒนากรและองค์การบริหารส่วนตำบล
- 5.3 ทำการเก็บรวบรวมจากผู้นำชุมชน คณะกรรมการและประชากรในหมู่บ้าน
- 5.4 สรุปลวิเคราะห์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการ 2 วิธี ดังนี้

- 6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะตัวเลขแล้วสรุปใช้ค่าสถิติ ดังต่อไปนี้ ค่าร้อยละ ค่าความถี่
- 6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็นในประเด็นที่กำหนดให้ ซึ่งเก็บรวบรวมจาก พัฒนาการ หัวหน้าชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ประชากรภายในหมู่บ้าน

บทที่ 4

ผลการติดตามประเมินโครงการ

ในบทนี้ ผู้ศึกษาได้นำเสนอถึงการประเมินบริบทชุมชน จากการศึกษาในชุมชนที่เข้าปฏิบัติงานดังนี้

- 4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน
- 4.2 ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม
- 4.3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
- 4.4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- 4.5 ผลสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1.1 บริบทระดับประเทศ

(อดิพันธ์ จันตะณี, ทับทิม วงศ์ประสูตร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ , 2538) กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวัน ๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือ เพราะความยากจนไม่มีจะกิน ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ผลตอบแทนค่าแรงงานจึงต่ำ ทำให้มีรายได้ต่ำ รายได้จะถูกนำไปใช้ในการบริโภคจนหมด จึงไม่เงินเหลือออม ไม่มีการลงทุน ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพผลผลิตต่ำ ก็จะได้รับรายได้ต่ำ

ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องหาวิธีออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความยากจน เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะมั่งคั่งได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ก็จะทำให้รัฐบาลมีรายได้ต่ำไปด้วย เพราะจะเก็บภาษีอากรไม่ได้ ในที่สุดรัฐบาลประเทศก็จะเข้าสู่วัฏจักรความยากจน เช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องพยายามออกจากวัฏจักรความยากจน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภค ก็จะเป็นการออม เมื่อมีการออม การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการลงทุน ผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตสูง รายได้ก็เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชนโดยทั่วไปก็จะออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความจนได้

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises SMEs)

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมได้ให้ความหมายไว้ว่า SMEs คือ วิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินลงทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาทำงานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลไปสู่ภูมิภาคก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

ประโยชน์ของ SMEs

- ช่วยการสร้างงาน
- สร้างมูลค่าเพิ่ม
- สร้างเงินตราต่างประเทศ
- ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
- เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสิทธิภาพ
- ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่น ๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
- เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ

แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ “เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขายของตนเอง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมีชื่อโครงการว่า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ของกระทรวงอุตสาหกรรม ลักษณะคือ การส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่ โดยการใช้กลยุทธ์ในการนำเอกลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิตทางด้านศิลปวัฒนธรรม ชนบทธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วัตถุคิพในท้องถิ่น

มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชนบท มีศักยภาพในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

1.1.3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

สรุปผลจากฐานเศรษฐกิจ (2545 : 16) กล่าวไว้ว่า เศรษฐกิจของไทยค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งมาจากอัตราการขยายทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ ออกมาค่อนข้างสูง คือ 3.9% ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกา ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5 % เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาสแรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวของเศรษฐกิจ ทั้งปีใหม่ คาดว่าครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐอเมริกา ปรับตัวเลขจาก 2 – 3 % เป็น 3 – 3.5 % เช่นเดียวกับไทยที่ปรับตัวเลขจากเดิมเป็น 4 % จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ต่อเล้าถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปีนี้ จนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยเหลือด้าน อาทิ นโยบายกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท , ธนาคารประชาชน , การพักหนี้เกษตรกร , 30 บาทรักษาทุกโรค , หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การใช้งบประมาณปี 2545 กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ล้วนแต่ส่งผลดีก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมา โดยเฉพาะ การผ่อนกฎเกณฑ์การมีบัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมสร้างหนี้ในอนาคตกดลดหนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของรัฐและสถาบันการเงินเฉพาะกิจเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม คั้งเป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกของปี จะปล่อยไปได้เพียงไม่ถึง 7,000 ล้านบาท ภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ทั้งมาตรการทางภาษีมาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ยราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลัง จะส่งผลให้สัดส่วนหนี้ของประเทศสูงกว่า 62 % ของ จีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการส่งผลให้จีดีพี ในไตรมาส 4 ของปีที่ผ่านมและไตรมาสแรกของปีนี้ซบสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากการส่งออกเป็นอีกหนึ่งความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกนี้ คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์คิดลบ 1.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาสที่ 2 กลับเป็นบวก 2.0 % จากตัวเลขข้างต้น ทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกนี้สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว คือ 1,317 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นภาครัฐที่ผ่านมาวลานี้เริ่มแผ่วลง ซึ่งวัดได้จากดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือนมิถุนายน 2545 อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลงจากเดือนก่อนหน้านี้อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้การจ้างงานเชิงพาณิชย์ลดลง

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

วารสารเศรษฐกิจและสังคม (หน้า 57 – 66) การที่คนเราอยู่ดีมีสุขได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้ เพียงพอกับการดำรงชีพแล้ว ยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการที่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งผลิตปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนได้แก่ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิตจึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้นก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตรายเกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ดินไม้ไม้สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีดินไม้ฟอกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ อุณหภูมิร้อนขึ้น ฝนแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ป่าไม้สูญพันธุ์ น้ำป่าไหลบ่าท่วมที่ทำกิน ผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น ในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาค ทุกส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสภาวะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมและมีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็ควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและเขตชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่ถูกรอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

1.1.5 ความเค็มหรือแอมและการเป็นหนี้สินของประชาชน

สำนักงานสถิติแห่งชาติ คำนึงการสำรวจสถานะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (สารสถิติ ประจำเดือนพฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5) พบว่า รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออก

ออกเชิงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของ รายได้จากการทำการเกษตร และเงินที่ได้รับเงินเงินช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช้การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้ รวมทั้ง กรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2 - 4 ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3 - 5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็น ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วน ครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัว เรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่น ๆ

1.1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

ภายหลังวิกฤติเศรษฐกิจคนจนในชนบท ได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองก็มีสัดส่วนลดลงเหลือ ร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน (วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม - กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40)

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังวิกฤตินั้น อาจจะมาจกปัจจัยของ คนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับสู่ภูมิลำเนาเดิม ทำให้ครัวเรือนใน ชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้น ประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่พอเพียง และภาวะการผลิตการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนในชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิต หรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ที่ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบท เพิ่มขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านควรต้องตระหนักให้ความสำคัญเป็น อย่างยิ่ง ของเป้าหมาย การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มิติด้านความสามารถบริหารจัดการด้วย ตัวเองและการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ที่พึ่งพาตนเองได้ก่อนการกระจายผลิสู่ภายนอก หรือ ประชาคมโลก

“การผลิตเพื่อศึกษาภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมหวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ในทางปฏิบัติ

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและค่านิยมจากต่างประเทศ

วิถีชีวิตของเด็กไทยยุคใหม่ “เจนเนอเรชั่นเอกซ์” มุ่งเน้นค่านิยมเลือกเป้าหมายของชีวิต คือ การได้ประสบความสำเร็จในชีวิต ความมั่นคงของครอบครัว ชีวิตที่สุขสบายเป็นอันดับแรก ๆ ขณะที่เลือกในการเสียดุล การทำบุญสะสมเพื่อชีวิตข้างหน้า หรือความมั่นคงของชาติไว้ในอันดับท้าย ๆ ส่วนค่านิยมเรื่องชีวิตแต่งงานที่มีความสุข มีรายได้ดี มีอาชีพก้าวหน้า ให้เวลากับครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญในชีวิต ในทางกลับกันค่านิยมที่ว่าได้ทำงานอาสาสมัครเพื่อสังคม หรือเรื่องศาสนา กลายเป็นค่านิยมอันดับสุดท้ายของเด็กไทยยุคนี้ (มลินัน ประจักษ์ 5 สิงหาคม 2545 ปีที่ 25 หน้า 10)

สังคมประเพณี	สังคมสมัยใหม่ / ยุคโลกาภิวัตน์
1. สังคมเกษตรกรรม	1. สังคมที่มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรม
2. วัฒนธรรมพุทธ (ไม่โลก ไม่สะสม)	2. ทุนนิยม (ไร้เงินและสะสม)
3. วัฒนธรรมชุมชน	3. ก้าวสู่ชีวิตแบบเมือง
4. สิคติบสอง คลองสิบสี่	4. กฎหมาย
5. ครอบครัวเครือญาติ	5. ปัจเจกนิยม
6. ไกล่ฉัตรธรรมชาติ	6. มุ่งมั่นเอาชนะธรรมชาติ
7. ระบบอุปถัมภ์	7. การพยายามพัฒนาเข้าสู่ประชาธิปไตย

ข้อคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก

ปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) การแผ่ขยายของวัฒนธรรมจากศูนย์กลางที่สำคัญหลายแห่ง ทั้งในยุโรป อเมริกา และเอเชีย เข้าสู่ประเทศไทยนั้นเป็นไปอย่างรวดเร็วซึ่งผ่านสื่อมวลชนรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยเข้ากับวัฒนธรรมเดิมของไทย เปิดกว้างยอมรับการติดต่อสื่อสารกับวัฒนธรรมอื่น ๆ เสมอมา สภาพการณ์เช่นนี้ ก่อให้เกิดความหวังไขการคงอยู่ของวัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก รัฐบาลไทยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทยมากกว่าสี่ทศวรรษแล้ว มีการตั้งสภาวัฒนธรรมในสมัยจอมพล ป.

พิบูลสงคราม ต่อมาในสมัยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็มีการตั้งคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เป็นต้น ในปี 2537 ก็มีโครงการส่งเสริมรักษาวัฒนธรรมไทย มีการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนช่วยกันรักษาวัฒนธรรมที่ดีของชาติ ซึ่งในทัศนะของผู้ทรงคุณวุฒิได้แก่ ประเพณีต่าง ๆ ศิลป(แบบไทยเดิม) และค่านิยมที่ดี เช่น ความมีน้ำใจ ไม่รวมถึงการชอบเล่นการพนัน คี๋มสุรา และค่าน้ำพริกละลายแม่น้ำในการจัดงานบวช การแต่งงาน ซึ่งดูเหมือนเป็นมรดกของวัฒนธรรมไทยเช่นกัน

สภาพปัญหาของโลกทุกวันนี้ นับตั้งแต่สภาพสภาวะต่าง ๆ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาการกระจายตัวของความมั่นคงและปัญหาความยากจนเสื่อมโทรมที่กระจายไปทั่ว ความอดอยากการแพร่ระบาดของโรคร้าย การใช้สารเสพติด ปัญหาความรุนแรงในเมือง สงครามระหว่างเชื้อชาติและชุมชนต่าง ๆ ล้วนสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาหลายด้านหลายประการของอารยธรรมโลกในกระแสโลกาภิวัตน์ การที่สังคมไทยเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และพยายามปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิต หรือวัฒนธรรมไทยใหม่ เพื่อสร้างสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูล และสามารถพึ่งพาตนเองได้ตามคติทางพุทธศาสนา แทนการล่องลอยไหลไปตามกระแสวัฒนธรรมโลกโดยไร้ทิศทางของตนเอง อาจเป็นทางออกที่ที่เป็นบทเรียนแก่สังคมอื่นได้

ตัวเลขเศรษฐกิจที่ประเมินโดย IMF ซึ่งได้กล่าวว่าเศรษฐกิจ ของประเทศไทยกำลังดีขึ้น ทางรัฐบาลได้พยายามแก้ไขปัญหาด่าง และมีแนวโน้มที่ดีขึ้น จึงทำให้คนไทยบางกลุ่มบางจำพวก สืบความหลัง ขณะที่ภาวะเศรษฐกิจทรุดตัวลงในอดีต เริ่มที่จะมีการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือยซื้อของหรูขู้อู้อ่า จากตัวเลขสินค้านำเข้า ปรากฏว่า ตัวเลขในการนำเข้าคือ สุรา และเครื่องสำอาง มีการนำเข้าสูงมาก เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เป็นห่วงอย่างยิ่ง ต่อค่านิยมในสินค้าต่างประเทศ นอกจากสินค้าเหล่านี้ยังปรากฏตัวเลขว่า คนไทยได้เดินทางไปท่องเที่ยวต่างประเทศค่อนข้างสูงในช่วงปิดภาคเรียน จึงทำให้น่าเป็นห่วงอย่างยิ่งต่อทัศนคติของลูกหลานไทยในอนาคตจะฟุ้งเฟ้อตามบรรพบุรุษที่สั่งสอนและทำให้ตกเป็นทาสของความฟุ่มเฟือย สูดท้ายค่านิยมผิด ๆ ก็จะคิดตัวจนกระทั่งมีผลต่อตนเองและประเทศชาติ จึงต้องเปลี่ยนทัศนคติก่านิยมให้ตัวเอง และลูกหลาน ไม่เช่นนั้นวิกฤติการณ์เช่นนั้นอาจจะต้องมาถึงตนเอง เมื่อประเทศไทยยังเป็นประเทศที่ยากจน มีหนี้สาธารณะค่อนข้างสูง จึงแม้ว่าคนไทยบางคนจะเป็นมหาเศรษฐี แต่ก็จะพบกับความลำบากหากประเทศไทยตกอยู่ในภาวะวิกฤติ ประสพการณ์ครั้งนี้จะทำให้ตกเป็นทาสของประเทศอื่น ๆ โดยไม่รู้ตัวเนื่องจากค่านิยมและทัศนคติต่อสินค้าต่างประเทศ (แนวคิดอมเศรษฐกิจการเมืองและสังคม มิถุนายน 2545)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านสีจาน

หมู่บ้านสีจาน หมู่ที่ 3 จากคำบอกเล่าของคนแก่ที่อยู่ในหมู่บ้านมานาน ได้บอกว่า ไม่รู้ว่าเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านนี้ขึ้นมาเมื่อใด แต่เริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณ 500 กว่าปีมาแล้ว ที่มาของชื่อหมู่บ้านสีจาน คือ เดิมในหมู่บ้านมีวัด อยู่ 4 วัด 4 อาจารย์ ต่อมาชาวบ้านได้ประชุมหาดีอกันว่า หมู่บ้านมี 4 วัด และประชาชนในหมู่บ้านมีการแบ่งแยกกันอยู่ จึงขอรวมวัดทั้ง 4 วัด เป็นวัดเดียวกัน จากชื่อบ้าน 4 อาจารย์ จึงมาเป็น บ้านสีจาน จนถึงปัจจุบัน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ลักษณะประชากร

หมู่บ้านสีจาน มีจำนวนประชากร 958 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 458 คน เพศหญิงจำนวน 476 คนกลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 19 – 50 ปี ดังแสดงในตารางที่ 4.1

วัยประชากร	จำนวน (คน)
1 วัน – 2 ปีเต็ม	55
3 ปี – 6 ปีเต็ม	43
7 ปี – 12 ปีเต็ม	73
13 ปี – 14 ปีเต็ม	25
15 ปี – 18 ปีเต็ม	152
19 ปี – 50 ปีเต็ม	518
51 ปี – 60 ปีเต็ม	92
รวม	958

ตารางที่ 4.1 แสดงช่วงอายุประชากรหมู่บ้านสีจาน

การประกอบอาชีพ

อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านในหมู่บ้านสีจาน จะประกอบอาชีพรับจ้างมีจำนวน 209 ครอบครัว ดังแสดงในตารางที่ 4.2

อาชีพ	จำนวน (ครัวเรือน)
ทำนา	53
ค้าขาย	101
ทำสวน	38
รับราชการ	80
รับจ้าง	209
อาชีพอื่น ๆ	120

ตาราง 4.2 แสดงการจำแนกอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน

การศึกษา

โรงเรียนระดับประถมศึกษา คือ โรงเรียนรัฐราษฎร์รังสรรค์ มีครูทั้งหมด 18 คน ส่วนใหญ่เด็กทุกคนจะเรียนโรงเรียนใกล้บ้านเพราะเป็นโรงเรียนประจำอำเภอ ในระดับมัธยมศึกษา คือโรงเรียน ขามท่าเลตอวิทยา มีครูทั้งหมด 57 คน ส่วนระดับอุดมศึกษาและปริญญาตรี จะเข้าไปศึกษาต่อในตัวเมืองจังหวัดนครราชสีมา

แหล่งน้ำในหมู่บ้าน มีแหล่งน้ำที่สำคัญของหมู่บ้าน คือ

1. บ่อน้ำบาดาล 4 บ่อ สามารถใช้ได้ตลอดปี
2. คลองน้ำ 1 แห่ง สามารถใช้ได้ตลอดปี
3. ห้วย 1 แห่ง สามารถใช้ได้ตลอดปี
4. หนอง 1 แห่ง สามารถใช้ได้ตลอดปี

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน

กลุ่มอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน แบ่งได้ 4 กลุ่ม คือ การเกษตร , ขาย , รับจ้าง , รับราชการ ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างและมีแนวโน้มว่าจะประกอบอาชีพนี้ขึ้นเรื่อย ๆ เพราะไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ประชากรมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ส่วนใหญ่จะมีรายได้อยู่ในระดับ 20,001 – 30,000 บาท ดังแสดงในตารางที่ 4.3

ระดับรายได้ (บาท)	จำนวน (ครอบครัว)
1,000 – 5,000	-
5,001 – 10,000	-
10,001 – 20,000	37
20,001 – 30,000	182
30,001 – 50,000	32
50,001 – 100,000	29
รวม	280

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

เครือญาติ

ชาวบ้านจะอยู่กันเหมือนญาติพี่น้อง มีอะไรก็ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันตลอด มีความสามัคคีกัน ส่วนใหญ่จะอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ หรือไม่ก็สร้างบ้านใกล้ ๆ กันกับญาติพี่น้องของตนเอง แต่ประชาชนในหมู่บ้านถึงจะไม่ใช่ญาติกันแต่ก็มีความสัมพันธ์กันเหมือนเป็นญาติ

วัดและประเพณี

ชาวบ้านถือว่าเป็นชาวพุทธ การนับถือศาสนาของชาวบ้าน ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ วัดจะมีความสำคัญต่อชาวบ้านซึ่งเป็นที่พึ่งทางจิตใจของคนในหมู่บ้าน และมีความเกี่ยวข้องกับวิถีในเรื่องพิธีกรรมซึ่งวัดที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านมีเพียง 1 แห่ง คือ วัดสีจาน

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจและอาชีพ

การประกอบอาชีพของชาวบ้านสีจานนั้นบางครัวเรือนไม่ได้ประกอบอาชีพเพียงอาชีพเดียว คือ จะประกอบอาชีพเสริม เช่นการปลูกผักครัวเรือน ที่สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนภายในครอบครัว

2. วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ

ทุก ๆ ปี ชาวบ้านจะร่วมกันทำบุญโดยการไหว้เลี้ยงศาลดาปู่ประจำหมู่บ้าน ซึ่งเป็นพิธีที่สืบทอดกันมาหลายปีแล้ว

3. ลักษณะที่เป็นศักยภาพที่ดี

ชาวบ้านมีความสามัคคี รักใคร่ปรองดองกันเหมือนญาติพี่น้อง มีความเสียสละและในหมู่บ้านยังมีผู้นำชุมชนด้านต่าง ๆ ที่มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนให้มีความเจริญต่อไป

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวมของหมู่บ้านสีจาน แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยเข้าหน่วยระบบ A

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองผู้วิจัยได้ทำการประเมินผล จากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสอบถาม และการเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า ชาวบ้านมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และมีความเข้าใจในโครงการนี้โดยมีจำนวนผู้รู้ จำนวน 53 ราย จากสมาชิกทั้งหมด 1323 ราย
2. เงิน 1 ล้านบาท พบว่า ทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่หมู่บ้าน ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างรายได้ ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านสีจานได้ปล่อยเงินกู้จำนวน 905,000 บาท มีเงินคงเหลือ 95,000 บาท
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คัดเลือกจากการทำเวทีประชาคม เพื่อให้ชาวบ้าน ได้คัดเลือกคณะกรรมการที่มีคุณสมบัติเหมาะสม กับความรู้ความสามารถของตนในแต่ละหน้าที่ ซึ่งมีจำนวน 15 คน และได้มาโดยทำคานาระเบียงที่ได้กำหนดไว้ ในระยะที่ผ่านมา ไม่มีการลาออกของคณะกรรมการ

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการหน่วยระบบ A

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทั้ง 15 คน ร่วมกันพิจารณาตัดสินใจจากแบบคำขอกู้ว่าโครงการนั้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด ผู้กู้มีความสามารถที่จะชำระคืนเงินกู้ได้หรือไม่ ถ้าโครงการไม่เหมาะสมเท่าที่ควร ก็จะลดจำนวนเงินกู้ให้น้อยลง เพื่อให้มีจำนวนเงินเหลือพอสำหรับผู้กู้หลายอื่นด้วย
2. กระบวนการทำบัญชี พบว่า กองทุนหมู่บ้านสีงาน ไม่มีปัญหาในการทำบัญชี เพราะผู้เหรัญญิกของหมู่บ้านมีความรู้ความสามารถในการทำบัญชี และได้รับการฝึกอบรมทางด้านบัญชีจากหน่วยงานราชการที่มาให้ความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับการทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. การรับชำระหนี้ พบว่า ผู้กู้ส่วนใหญ่ได้กู้เงินและตกลงจะชำระเงินภายใน 1 ปี จึงไม่มีการชำระหนี้ แต่การเก็บเงินส่งจะทุก ๆ เดือน ผู้กู้ก็ส่งเงินส่งจะตามเวลาที่กำหนด

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

1. ผลโดยตรง พบว่า จากการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบ บร. ต่าง ๆ มีความชัดเจนของการบริหารจัดการมาก จำนวนผู้กู้เงินมีจำนวน 53 ราย รวมเงินกู้ 905,000 บาท
2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า การดำเนินงานของกองทุนมีความชัดเจนเพราะสมาชิกให้ความสนใจเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับเป็นอย่างดี สามารถนำเงินกู้ไปพัฒนาอาชีพให้ดีขึ้นได้
3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ผู้กู้เงินสามารถมีเงินทุนหมุนเวียนสร้างรายได้ สร้างอาชีพ ให้กับครอบครัว

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. การประกอบอาชีพของผู้กู้ ส่วนใหญ่ผู้กู้จะมีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการทำอาชีพอยู่แล้ว และที่ผู้กู้เงินก็เพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพนั้น ๆ

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้ยืมเงินนั้นมีประโยชน์มาก เพื่อนำไปเป็นทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพที่คนทำมานานแล้ว ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และเพิ่มรายได้มากขึ้น สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ดี

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1. การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้ดูแลราย จากการสัมภาษณ์แบบสอบถามในแบบสัมภาษณ์เจาะลึกรายกรณี พบว่า ผู้กู้เงินสามารถนำเงินไปใช้ได้อย่างถูกต้องและถูกวิธีเพราะผู้กู้จะรู้ไปเพื่อไปประกอบอาชีพเดิมเป็นส่วนใหญ่ ส่งผลผลิตก็เห็นผลได้อย่างชัดเจนเพราะผู้ประกอบอาชีพมีความชำนาญอยู่แล้ว

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ผลโดยตรง ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น สามารถนำไปสร้างรายได้เนื่องจากมีเงินทุนหมุนเวียนในการใช้จ่าย เพื่อที่จะทำให้การประกอบอาชีพให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และส่งผลกระทบต่อให้มีผลผลิตและรายได้เพิ่มสามารถพึ่งตนเองได้
2. ผลกระทบโดยตรง ผู้กู้รู้จักการบริการเงินได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้กิจการมีความอยู่รอดและมีความเข้มแข็งสามารถเลี้ยงครอบครัวได้
3. ผลกระทบโดยอ้อม เมื่อกิจการอยู่รอดมีความเข้มแข็งในตลาดถือว่าประสบความสำเร็จในอาชีพ สามารถมีชื่อเสียงให้ตนเองและครอบครัวได้

3. ผลการประเมินเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้

จากการประมวลผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้อาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน ในหมู่บ้าน บึงจันทน์เข้าที่ติ ได้แก่ พันธุ์ข้าว มันสำปะหลัง อาชีพทำนา ไร่ป้อนสุกรพิเศษที่ดูแลคั้นข้าวเป็นองค์ มีการดูแล รักษาที่ดี การใส่ปุ๋ย การกำจัดวัชพืช เมื่อมีการทำตามกระบวนการที่ดีมีการวางแผนการผลิตและดำเนินงานอย่างเหมาะสมก็จะทำให้เกิดผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจของตลาดและลูกค้า

3.1 อาชีพทำสวน ปิจจันนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์พืช การดูแลรักษา ธารเคมี การกำจัดศัตรูพืชและวัชพืช มีกระบวนการดูแลรักษาเป็นอย่างดี ผลผลิตออกมามีคุณภาพได้ราคาสูง และมีปริมาณที่พอเพียงแก่ครอบครัวและตลาด

3.2 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ปิจจันนำเข้าที่ดี ได้แก่ พันธุ์สัตว์ที่ดี เป็นพันธุ์ที่ตลาดต้องการ และอาหารสัตว์ กระบวนการที่ดี คือ ที่อยู่ของสัตว์เป็นที่ที่อากาศถ่ายเทสะดวก สะอาด ให้เหมาะสมกับสัตว์ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณที่พอเพียง ได้แก่ สามารถดูแลได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และผลผลิตออกสู่ตลาดได้อย่างมีคุณภาพ

4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

สภาพชุมชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้น เพราะชาวบ้านสามารถมีเงินทุนไปสร้างงานสร้างอาชีพให้กับครอบครัวได้จากการที่ได้ไปสัมภาษณ์มา โดยตัวชี้วัดคือความสามารถนำเงินไปหางานเลี้ยงชีพได้ ส่งลูกเรียนได้ ในด้านของคณะกรรมการกองทุนทุกคนมีความอบอุ่นสามัคคีกันมากขึ้นจากที่ไม่สนิทกันก็ต้องทำงานร่วมกันจนเกิดความอบอุ่นช่วยกันทำงานให้มีประสิทธิภาพ รู้จักการให้อภัยและมีน้ำใจต่อกัน รู้จักเสียสละมีความอดทนต่อหน้าที่การงาน

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของประเมินโครงการ

5.1 บรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่า

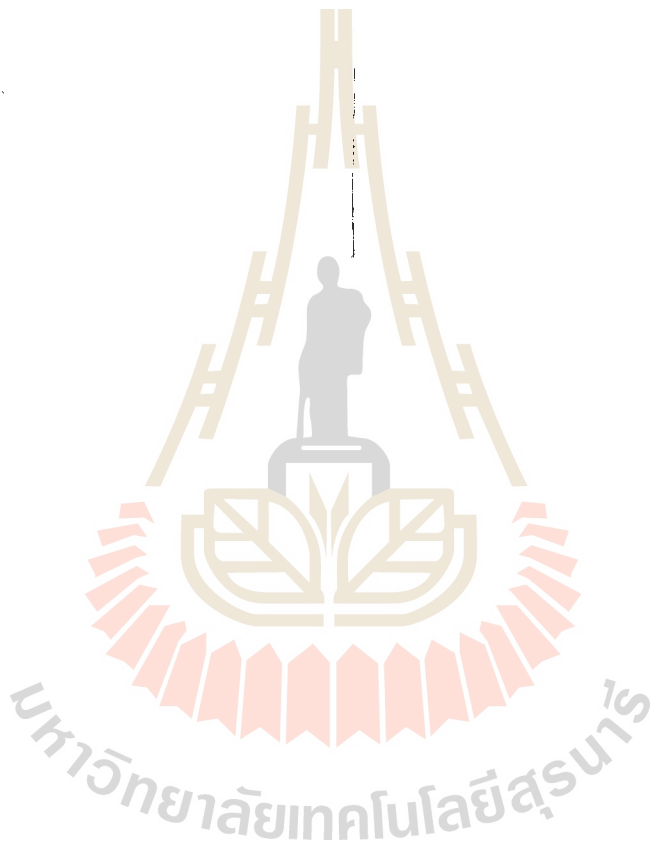
5.1.1 ศึกษาศักยภาพและความสามารถของกองทุนหมู่บ้าน

พบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนเป็นอย่างดี สามารถให้ความร่วมมือสนใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุน มีคณะกรรมการบริหารกองทุนทั้งหมด 15 คน และมีแนวโน้มว่ากองทุนหมู่บ้านจะประสบความสำเร็จ ได้เป็นอย่างดี เพราะทุกฝ่ายต่างให้ความร่วมมือกัน

5.1.2 ประเมินสถานการณ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด พบว่า จากการสำรวจแบบ บร. ต่าง ๆ การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี ผู้กู้ส่งเงินสัจจะตรงเวลาส่วนการคืนเงินกู้ยังไม่มีการชำระเพราะผู้ไประยะเวลา 1 ปี

5.1.3 เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ พบว่า ข้อมูลที่ได้จากการประเมินนั้นเป็นข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นระบบมีประสิทธิภาพในการที่จะนำข้อมูลไปพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

5.1.4 ศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้กองทุนมีความเข้มแข็งและอนาคตของกองทุนสามารถดำเนินต่อไปได้ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กองทุนมีความเข้มแข็งก็คือ ความสามัคคีและความร่วมมือจากสมาชิกกองทุนและคณะกรรมการทุกคนได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการบริหารกองทุนให้มีความก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพสามารถดำเนินงานกองทุนให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคตได้

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านสีจัน ทำให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกองทุน สรุปได้ดังต่อไปนี้

5.1 สรุป

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อศึกษาถึงศักยภาพและความสามารถของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) เพื่อประเมินสถานการณ์การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
 - 2.1 ทักษะคนที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - 2.2 ชุมชนมีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
 - 2.3 ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม
 - 2.4 ชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนเพิ่มขึ้น เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงานและรายได้
- 3) เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ
- 4) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้ศักยภาพของกองทุนและชุมชนนั้นมีความเข้มแข็งและอนาคตของกองทุนเงินด้านนั้นสามารถดำเนินต่อไปได้
- 5) เพื่อที่จะนำผลโครงการในชุมชนนี้ไปพัฒนาต่อในระดับที่กว้างออกไป

2. วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การดำเนินการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านสีจัน ผู้วิจัยจะต้องศึกษาข้อมูลของประชาชนในชุมชนและท้องถิ่น โดยการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนในชุมชนและท้องถิ่น ซึ่งมีวิธีการศึกษาและเก็บรวบรวมหลายรูปแบบรวมทั้งตามลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

1) พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษา

- ศึกษาสภาพแวดล้อมและประชากรของหมู่บ้าน
- ศึกษาการบริหารและการจัดการของกองทุนหมู่บ้าน
- ศึกษาเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้าน

2) ประชากรในการศึกษา

- ผู้นำในท้องถิ่น
- ราษฎรในท้องถิ่น จำนวน 216 ครัวเรือน

3) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนและท้องถิ่น

4) การศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

- โดยการสังเกตสภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชนและท้องถิ่น
- โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกราษฎรณี จากการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล

5) วิเคราะห์ข้อมูล โดยชีพโมเดล

- ประเมินวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน
- ประเมินความเหมาะสมของประชากรในหมู่บ้านว่ามีความสามารถในการปฏิบัติ

ตามแผนการดำเนินการ โครงการกองทุนหมู่บ้าน

- ประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อใช้เป็นข้อมูล

ในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ต่อไป

- ประเมินผลเปรียบเทียบกับจุดประสงค์ของ โครงการกองทุนหมู่บ้าน

3. ผลการประเมิน โครงการ

1) เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน

2) เพื่อประเมินสภาพเศรษฐกิจ ว่ามีการสร้างงาน สร้างรายได้ หรือเอื้อต่อสาธารณชน ประโยชน์

3) เพื่อนำผลการประเมิน ให้เป็นแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงโครงการ

4) ทราบถึงชุมชนและท้องถิ่น มีความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

5.2 อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ

1) กองทุนหมู่บ้านสีจัน เกิดจากความร่วมมือของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นส่วนของ คณะกรรมการและสมาชิกเอง ทำให้การดำเนินงานมีความสะดวกคล่องตัว เป็นผลให้กองทุน ดำเนินการไปได้ด้วยดี

2) การเกิดความสามัคคีมากขึ้นในหมู่บ้าน มีการพัฒนาด้านอาชีพที่หลากหลายขึ้น ทำให้เกิดการจ้างงานเป็นผลต่อเนื่องกันทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านเกิดความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ มีการพัฒนาทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองได้

3) เกิดการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่ามีประสิทธิภาพดีเพียงใด ในการบริหารการจัดการตนเองของประชาชนในหมู่บ้านเกี่ยวกับกองทุน เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นและทำให้กองทุนมีการบริหารจัดการที่ดียิ่งขึ้น

4) คนในหมู่บ้านมีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีสถานะเศรษฐกิจและสังคมที่เข้มแข็งเกิดขึ้นภายในหมู่บ้านสืบจน

2. การบรรลุวิธีดำเนินการ

1) การศึกษาพื้นที่สภาพแวดล้อมต่าง ๆ เกี่ยวกับหมู่บ้านและการอยู่อาศัยของประชากรภายในหมู่บ้านว่ามีวิถีชีวิตกันแบบใด เพื่อจะได้กลุ่มของข้อมูลที่ถูกต้อง

2) การศึกษาประชากรว่าในชุมชนของหมู่บ้านมีผู้นำท้องถิ่น หรือผู้ที่ประชาชนที่ให้ความนับถือภายในหมู่บ้าน ตลอดจนจำนวนของครัวเรือนและสมาชิกในหมู่บ้าน มีการประกอบอาชีพต่าง ๆ อย่างไร เพื่อที่จะสามารถแบ่งตามลักษณะประเภทของกลุ่มอาชีพได้

3) การศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุมชนหมู่บ้านเพื่อใช้เป็นแนวทางในการเก็บข้อมูลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

4) โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบรายบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความเป็นจริงมากที่สุด

5) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยวิธีการต่าง ๆ เพื่อสรุปหาข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจต่อไป

3. การบรรลุผลการดำเนินการ

1) เกิดการบริหารจัดการกองทุนให้บรรลุเป้าหมายของโครงการกองทุน ด้วยขั้นตอนในการดำเนินงานที่ถูกต้อง

2) เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจและไม่เข้าใจของประชาชนในหมู่บ้านเกี่ยวกับกองทุน

3) เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดี การสร้างงาน สร้างรายได้

4) เกิดแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงปัญหาที่เกิดขึ้นของโครงการ

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านแห่งชาติและชุมชนเมือง

ซึ่งผู้วิจัยได้พบเห็นประเด็นที่ควรเสนอแนะให้มีการแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ 1 ควรจะมีการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับในการกู้เงินของสมาชิกว่าในช่วง 1 เดือน หรือ 1 ปี สมาชิกควรมีการกู้ยืมเงิน ได้กี่ครั้ง

ข้อเสนอแนะที่ 2 การที่สมาชิกผู้กู้ยืมเงินแล้วนำไปประกอบอาชีพอื่น ที่ไม่ตรงไปตามวัตถุประสงค์อันไม่เป็นการเหมาะสม เช่น การนำไปปล่อยเป็นเงินทุนนอกระบบ ควรจะมีระเบียบ ข้อบังคับที่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะที่ 3 การกำหนดให้มีประชุม เพื่อปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของกองทุน ว่า 1 เดือนหรือ 1 ปี มีกี่ครั้ง

ข้อเสนอแนะที่ 4 ในเรื่องของอัตราดอกเบี้ยที่มากเกินไปคือร้อยละ 6 บาท/ปี ควรมีการลดดอกเบี้ย เพราะกิจกรรมส่วนใหญ่ที่สมาชิกทำจะ ได้กำไรในระยะยาว

ข้อเสนอแนะที่ 5 กำหนดการชำระเงิน ในกิจกรรมบางประเภท ยังไม่สามารถทำให้เกิดรายได้ เช่น การเลี้ยงวัวจะถึงกำหนดขายได้ ก็ให้เวลาประมาณ 1 ปี ควรกำหนดการคืนเงิน 2 ปี

2. ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน ซึ่งผู้วิจัยได้พบเห็นประเด็นที่ควรเสนอแนะ ให้มีการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุน ดังนี้

ข้อเสนอแนะที่ 1 การที่คณะกรรมการขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง หรือเป็นการบริหารในส่วนต่าง ๆ ควรให้มีการอบรมผู้ทำบัญชีเป็นประจำหรือแนะนำการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อจะทำให้กรรมการเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 2 การที่คณะกรรมการไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ ตามที่ได้รับมอบหมาย ทำให้กรรมการและสมาชิกไม่เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกัน ควรให้คณะกรรมการมีความใกล้ชิดกับสมาชิกให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 3 สร้างจิตสำนึกให้กับสมาชิกในเรื่องการสร้างงานสร้างรายได้ ให้เห็นความสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมรอบข้างตนเองภายในหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะที่ 4 มีการพัฒนาวิธีการทำงานที่ดีที่สุด โดยการใช้บุคคลให้ตรงกับงานเพื่อความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน

3. ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน ซึ่งผู้วิจัยได้พบเห็นและควรเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข หรือแนะนำเกี่ยวกับการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะที่ 1 ควรจะให้สมาชิกแต่ละรายได้ลองใช้วิธีการทำบัญชีอย่างง่าย ๆ เกี่ยวกับรายรับ รายจ่าย ในการประกอบอาชีพ เพื่อให้สมาชิกรู้ว่าในขณะที่ตนเองได้ใช้เงินเป็นอย่างไรในส่วนไหนบ้าง

ข้อเสนอแนะที่ 2 สมาชิกควรจะมีวิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ในการพัฒนาอาชีพของตนเองให้มากขึ้น เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 3 ควรจัดประชุมและอบรมการประกอบอาชีพใหม่ๆ ให้ความรู้แก่สมาชิก โดยคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้จัดร่วมกับวิทยากรที่มีความรู้จากหน่วยงานต่างๆ

4. ข้อเสนอแนะนำสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม ซึ่งผู้วิจัยได้พบประเด็นที่เป็นแนวทางที่จะนำมาค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติมแก่ผู้อื่น

ข้อเสนอแนะที่ 1 การค้นคว้าวิจัย ในอนาคตอาจจะสามารถที่จะสรุปผลการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ได้ดีขึ้น เนื่องจากโครงการจะพัฒนาขึ้นจนครบรอบกำหนดคหนึ่งปีของการชำระคืนเงินกู้ ก็จะทำให้ทราบผลที่เกิดขึ้นว่าประสบความสำเร็จเพียงใด

ข้อเสนอแนะที่ 2 การค้นคว้าวิจัยจะง่ายขึ้นมาก เนื่องจากสมาชิกเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านมากขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ 3 ผู้วิจัยในครั้งต่อไป ควรจะมีมาตรฐานที่เป็นตัวชี้วัดได้ว่าโครงการกองทุนหมู่บ้าน จะต้องีผลประกอบการหรือสถานะกองทุนอย่างไร เพื่อเป็นเกณฑ์ชี้วัดได้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

ฐานเศรษฐกิจ. การวิเคราะห์เศรษฐกิจ (วันที่ 4-7 สิงหาคม พ.ศ. 2545) หน้า 16.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545.) คู่มือการทำบัญชีและ
รายงานสำหรับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหมิตร พรินติ้ง.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545.) คู่มือการพิจารณาเงินกู้
สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สหมิตร
พรินติ้ง.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544.) คู่มือสำหรับ
ประชาชน เพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์สุทธภาดาพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. (2544.) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และ
แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.
2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนการพิมพ์
จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสีงาน. (2544.) ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสีงาน.
นครราชสีมา. (เอกสารอัครำเนา).

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. สำนักสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐาน
อุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545.) ชุควิชาการวิจัยชุมชน. โรงพิมพ์ บริษัท เอส.อาร์.
พรินติ้ง แอสโตโปรดักต์ จำกัด . นนทบุรี.

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา. สำนักสภาสถาบันราชภัฏกระทรวงศึกษาธิการและสำนักมาตรฐาน
อุดมศึกษา. ทบวงวิทยาลัย. (2545.) ชุควิชาการประเมินเพื่อพัฒนา. โรงพิมพ์ บริษัท เอส.
อาร์.พรินติ้ง แอสโตโปรดักต์ จำกัด. นนทบุรี.

อภิรักษ์ จันตะนี, ทัชทิม วงศ์ประชูร. (2538.) มนุษย์กับเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ :

จำเนียร สุขหลาย และคณะ . (2544.) รวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เขาวดี ราชย์กุลวิบูลย์ศรี. (2542.) การประเมินโครงการแนวคิดและแนวปฏิบัติ . กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัตน์ บัวสนธ์. (2540.) การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงปริมาณ .กรุงเทพฯ : บริษัท ดันฮ้อ จำกัด.
สถาบันราชภัฏ, สำนักงาน. (2545.) ชุควิชาตารนิพนธ์ หลักสูตรประกาศนียบัตรการจัดการและ
ประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรุงเทพฯ.

